

KVLO

www.kvlo.nl

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LICHAMELIJKE OPVOEDING

LICHAMELIJKE OPVOEDING

13

Jaargang 95

16 nov 2007

TOPIC: PROJECTEN EN VAKKENINTEGRATIE

WEBSITE GEZONDERWIJS

VOLLEYBAL IN NIEUW JASJE

STUDIEDAGEN

www.scheldesports.nl

**SCHELDE SPORTS
MAAKT VAN
ELKE LES EEN
UITDAGING!**

Schelde Sports
Superior by Design

TOPIC

EN VERDE

PRAKTIJK

RUBRIEKE

INHOUD

TOPIC

TOPIC PROJECTEN EN VAKKENINTEGRATIE

In dit topic gaat het over vakkenintegratie. Ook LO-docenten worden gevraagd deel te nemen aan vakoverstijgende projecten. Wat betekent dat voor ons vak, blijft het nog wel zichtbaar aanwezig? Daarover gaat het eerste topicartikel van Maarten Massink. Vervolgens gaat Ger van Mossel in zijn artikel in op enkele facetten van projectmatig werken. In een artikel van Alien Zonnenberg en Ger van Mossel wordt aandacht besteed aan een netwerk vernieuwde onderbouw dat zich actief bezighoudt met het uitwerken van voorbeelden van vakkenintegratie. Het laatste topicartikel is van de hand van Jeroen Rietvelt en is een voorbeeld van 'Good Practice' met betrekking tot deze problematiek.

06 | **LO VERDWAALD IN LEERGEBIEDEN... ZOEKTOCHT NAAR EEN UITWEG!** / Maarten Massink

10 | **VAKOVERSTIJGENDE PROJECTEN IN ONDERBOUW VO** / Ger van Mossel

14 | **HET NETWERK ONDERBOUW VO** / Alien Zonnenberg en Ger van Mossel

32 | **LESSENREEKS DUURSPORT (1)** / Jeroen Rietvelt

EN VERDER

16 | Expertmeeting sport en bewegen senioren / Teun Borst en Helmi van der Loo

31 | Gezonderwijs-website gelanceerd / Lars Borghouts

PRAKTIJK

20 | 'Ultimate Volley Xperience' nieuw volleybalconcept in Nederland / Wilco Nijland

24 | Atletiek - lopen (4) Sprinten in het basisonderwijs en aanvangsactiviteiten voor het VO / Bas Baremans

28 | Judo is een makkie (2) (ook zonder pakkie) / Thijs Mensink

RUBRIEKEN

- 05 | Eerste pagina
- 18 | De IRP-praktijk
- 36 | Ter discussie
- 39 | Boeken
- 40 | Afdelingen
- 42 | Bekende Nederlanders over LO
- 44 | Studiedagen
- 46 | Laatste pagina

FOTO OMSLAG: ANITA RIEMERSMA

FOTO OMSLAG PRAKTIJKKATERN: MICKY LUINGE

Hogeschool van Amsterdam

U bent motivator, maar wie is uw inspirator?

NIEUW cursusaanbod vanaf januari 2008

Expertisecentrum Sport & Gezondheid
Deskundigheid in beweging

www.alo.hva.nl/esg

**Collectief
ziektekosten**
vanaf € 90,80 per maand;
bereken zelf uw premie, ga naar:
www.KVLOverzekerings.nl

KVLO pakket polis

- [• auto • woonhuis
- aansprakelijkheid
- caravan • doorlopende reis • etc, etc. • met hoge kortingen voor KVLO-leden]

Contactpersonen: Willem Broertjes & Eveline Balk
wbroertjes@elswoutgroep.nl & ebalk@elswoutgroep.nl

Elswout
Zijlweg 314
2015 CP Haarlem
Postbus 2121
2002 CC Haarlem

Telefoon 023 - 751 00 00
Fax 023 - 751 00 01
E-mail info@elswoutgroep.nl
Internet www.elswoutgroep.nl
K.v.K. nr. 34170831

Collectiviteits-
nummer: 33024
Collectiviteits-
naam: kvlo

COLOFON

Redactie:

Hans Dijkhoff (hoofdredacteur)
Maarten Massink (praktijkredacteur)
Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster)

Redactieraad:

Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Marianne van Bussel, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon, Jorg Radstake.

Redactieadres: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
e-mail: redactie@kvlo.nl

Abonnement Lichamelijke

Opvoeding: Jaarabonnement
€ 55,- (buitenland € 80,-)

Losse nummers € 3,-
(excl. verzendkosten)

Handelsadvertenties:

Bureau Van Vliet BV, Passage
13-21, Postbus 20, 2040 AA
Zandvoort, fax: 023 571 7680
e-mail: zandvoort@bureauvan-
vliet.com

Verschijningsdata 2007:

19 jan., 9 feb., 2 maart,
30 maart, 27 april, 18 mei,
15 juni, 6 juli, 24 aug., 14 sep.,
5 okt., 26 okt., 16 nov., 7 dec.

Druk:

Drukkerij Giethoorn Ten Brink,
Postbus 41, 7940 AA Meppel.
Tel.: 052 285 5111.

Vormgeving:

FIZZ new media solutions,
Stationsweg 44a, 7941 HC
Meppel, Tel.: 052 224 6162.

DTP:

Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieder en plaatsing
van teksten en foto's houdt

tevens mogelijk gebruik op de
KVLO-website in, uiteraard met
vermelding van auteur en foto-
graaf. Overname van artikelen is

alleen toegestaan met bronver-
melding en na goedkeuring van
de auteur. De redactie is verant-
woordelijk voor de samenstel-

ling. Niet alle artikelen behoeven
de (volledige) instemming van
de redactie te hebben.

Mededelingen vanwege de ver-
eniging en artikelen, die het
beleid van de vereniging raken,
zijn voor verantwoordelijkheid

van het hoofdbestuur.

Dagelijks bestuur KVLO:

G. van Driel, voorzitter
mw. drs. B. Zandstra, secretaris
mw. M. G. van Bussel, penning-
meester H.K. Evers
e-mail: bestuur@kvlo.nl

Ledenadministratie:

abonnementen en personeels-
advertenties: KVLO,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist.

fax: 030 691 2810

e-mail: ledenadm@kvlo.nl

site: www.kvlo.nl Opzeggingen
dienen aangetekend te geschie-
den vóór 1 december van het

lopende jaar (kandidaatleden
vóór 1 augustus). De opzeggin-
gen worden door de KVLO

bevestigd. Contributie KVLO:
zie de website of neem contact
op met onze ledenadministratie

ISSN-nummer: 0024-2810

Telefoon: ledenadministratie

030 693 7676, algemeen
030 692 0847.

Secretariaat Thomas

Groepering: Drs F. Huijboom,
P. Potterstraat 26, 5143 GX
Waalwijk, tel.: 041 633 3022,

e-mail: fred.huijboom@vxs.nl

Bezoekadres:

Zinzendorflaan 9.

De afdeling rechtspositie
is dagelijks bereikbaar

van 12.30 tot 16.30 uur

030 693 7678

e-mail: irp@kvlo.nl

NAAR BETER BEWEGINGSONDERWIJS

EERSTE PAGINA
DOOR GERT VAN DRIEL

Op maandag 5 november is het onderzoek 'Naar beter bewegingsonderwijs' gepresenteerd in Den Haag en aangeboden aan de pers en aan de vakwereld. Het onderzoek is uitgevoerd door het Mulier Instituut, in opdracht van het ministerie van VWS. Harry Stegeman was projectleider van het onderzoek. Het is verheugend dat een dergelijk grootschalig onderzoek naar de kwaliteit van bewegingsonderwijs heeft kunnen plaatsvinden.

En ik wil de onderzoekers van het Mulier Instituut en de onderzoekers van de hogescholen complimenteren met de opzet van de onderzoeken en de vele gegevens die deze hebben opgeleverd. Bijzonder in dit onderzoek is ook de samenwerking tussen het Mulier Instituut en de hogescholen.

Het is voor de ontwikkeling van onderwijs zelf van groot belang dat er onderzoek gedaan wordt naar inzet en effecten. Maar ook maatschappelijk is het mogelijk om met de opbrengsten van goed onderzoek verantwoording af te leggen over de besteding van veel gemeenschapsgeld. Zowel in Nederland als wereldwijd wordt er te weinig van dit type onderzoek gedaan. Op geen van de Nederlandse universiteiten wordt aandacht geschonken aan plaats, inhoud en opbrengsten van 'bewegen en sport' op school. Een eerste positieve uitkomst van het onderzoek is het grote belang dat zowel door leerlingen als door de maatschappelijke organisaties wordt toegekend aan het vak bewegingsonderwijs.

Op dit punt geen enkele twijfel.

Ook de bewegingsactiviteiten en andere activiteiten die als kerndoelen en eindtermen voorkomen binnen het vakgebied kunnen rekenen op steun van zowel leerlingen als de afgevaardigden van maatschappelijke organisaties, zij het dat hier logischerwijs meer verschillen tussen de respondenten optreden.

Wel is het zorgelijk dat de leraren aangeven

dat een aantal van deze vakonderdelen onvoldoende aan bod komt en er dus, zowel volgens leraren en leerlingen, te weinig geleerd wordt.

In het algemeen noemen de leraren als reden voor het onvoldoende bereiken van het gewenste effect: de klassengrootte, te weinig onderwijstijd en een gebrekkige of een gebrek aan accommodatie. Wanneer een kwart van de leraren aangeeft dat de condities voor goed onderwijs onvoldoende zijn dan is dat een ernstige zaak die vraagt om nader onderzoek, maar ook gerichte maatregelen door schoolmanagement en overheid. Een punt van aandacht is ook dat vakleerkrachten in het basisonderwijs veel beter in staat zijn om een breed onderwijsaanbod te realiseren dan de groepsleerkrachten. Een uitkomst die niet vergeten mag worden, zeker nu de bevoegdheidsregeling voor groepsleerkrachten opnieuw in de politieke aandacht komt. Door dit onderzoek wordt ook de beroepsgroep van leraren bewegingsonderwijs een spiegel voorgehouden. Zo wordt door teveel vaksecties bewegingsonderwijs binnen scholen voor voortgezet onderwijs nog onvoldoende professioneel gewerkt. Het planmatig samenwerken aan kwaliteit en vernieuwing van het onderwijsaanbod zou daarom vanuit de scholen beter gefaciliteerd en meer bevorderd moeten worden. Ook op het punt van scholing is een kwaliteitsslag te maken. Door te weinig leraren bewegingsonderwijs wordt gebruik gemaakt van formele scholingsmogelijkheden.

De KVLO heeft als eerste vereniging van leraren een model ontwikkeld voor inschrijving in een beroepsregister met een scholingsverplichting. Ook het advies van de commissie leraren o.l.v. Rinnooy Kan, wijst op de mogelijkheden van een beroepsregister. Het stimuleren van deze vorm van registratie zou een impuls kunnen worden voor een meer geplande en formele scholing voor leraren.

Een laatste punt dat ik hier nog wil noemen is de gerichtheid op schoolsport en andere buitenschoolse activiteiten. Uit het onderzoek blijkt dat slechts 25% van de leraren dit beschouwt als een structureel onderdeel van de taak. Wanneer wij dit gegeven plaatsen in het perspectief van de overheidsdoelstelling om in 2010 op 90% van alle scholen een dagelijks aanbod van bewegen en sport gerealiseerd te willen hebben, dan is dit een punt van zorg.

Het zou daarom goed zijn om bij de realisatie van combinatiefuncties, zoals nu voorgesteld, de focus niet alleen te leggen op versterking van de sportvereniging. Ook binnen scholen zal aandacht en menskracht vrijgemaakt moeten worden om deze overheidsdoelstelling te halen.

T

LO VERDWAALD IN LEERGEBIEDEN...ZOEKTOCHT NAAR EEN UITWEG!

Op veel scholen wordt er intensief gezocht naar samenwerking tussen vakken die opgaan in leergebieden. Dit heet vakkenintegratie. LO wordt soms zelfs van het rooster afgevoerd en ingevoerd onder de naam 'gezonde leefstijl'. Aan LO-docenten wordt bijvoorbeeld gevraagd samen met docenten natuurwetenschappen programmaonderdelen in te vullen. Een belangrijke vraag daarbij is: hoe sta ik daar zelf in als docent? Ben ik docent aan een school die leerlingen opleidt en dat doet middels bewegen en sport, of ben ik docent LO die bewegen en sport geeft in de omgeving van school? Daarover gaat dit artikel dat gebaseerd is op een workshop op de Thomas studiedag in 2006. Door: Maarten Massink

LASTIGE KWESTIES

Vragen die om de hoek komen kijken zijn:

- mag, kan en wil ik beweegtijd inleveren voor theoretische verdieping?
- wordt LO of 'bewegen en sport' gebruikt (misbruikt?) als illustratie van andere vakken?
- zijn er misschien ook kansen andere vakken meer 'in beweging' te krijgen en beweegactiviteiten te gebruiken als beleving en toepassing van theoretische kennis?
- zijn er nu misschien meer mogelijkheden om beter te kijken naar de totale ontwikkeling van het kind in plaats van deelaspecten?

STILSTAAN BIJ BEWEGEN VANWEGE LEERDOELEN IN HET VAK

Een docent LO wil in de regel al zijn lestijd gebruiken om leerlingen intensief te laten bewegen. Leerlingen zitten al zo lang stil in een stoel op een dag. En ze willen meestal ook zelf graag gelijk en veel in actie komen. Aan de andere kant zijn we een schoolvak. We willen leerlingen ook iets meegeven aan kennis en inzicht. Vooral aan kennis en inzicht in bewegingssituaties waardoor ze beter kunnen deelnemen aan de ons omringende bewegingscultuur. De algemene doelstelling van het bewegingsonderwijs is immers leerlingen beter bekwaam maken voor

zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Vooral verantwoord en perspectiefrijk nodigt uit tot kennis en inzicht in bewegen.

STILSTAAN BIJ BEWEGEN VANWEGE VAKOVERSTIJGENDE PROJECTEN

Bovendien is er een vraag binnen scholen om leergebieden te laten integreren. Het leren wordt voor leerlingen zoveel interessanter als ze over

**HOEVEEL TIJD WIL EEN DOCENT LO
STILSTAAN BIJ BEWEGEN?**

'de schotten' heen leren kijken. Veel wiskunde- en natuurkundeboeken worden 'opgeleukt' met voorbeelden uit de sport waarmee rekenoperaties moeten worden uitgevoerd. Ik kom regelmatig boeken tegen waarvan het kaft uitstraalt dat het over sport gaat. Maar dan blijkt het een wiskunde- of natuurkundeboek te zijn dat een aansprekende en flitsende uitstraling heeft en jongeren wil aanspreken. De omslag roept de jongeren tegemoet: 'zie je wel... wiskunde, natuurkunde, biologie is overall, ook in de sport'. Inhoudelijk zijn er kansen om voorbeelden uit de praktijk van 'sport en bewegen' te gebruiken voor wiskunde, natuurkunde, biologie, engels, economie... De vraag is nu, wil de docent LO meewerken aan projecten waarbij zijn vak voorbeeldmateriaal kan opleveren waar andere vakken gebruik van kunnen maken?

IN BEWEGING DOOR DE ANDERE VAKKEN

Andersom kan de vraag gesteld worden of leerlingen door de bijdrage van de andere vakken meer en/of beter in beweging komen. Dit is namelijk wel belangrijk bij het beantwoorden van bovenstaande vraag hoeveel tijd een docent stil wil staan bij bewegen. Als even stilstaan bij bewegen betekent dat er daarna effectiever/intensiever/of meer bewogen wordt dan is de docent LO geneigd het stilstaan bij bewegen te zien als een investering van tijd die hij later terug kan winnen. In de les LO wordt soms nagedacht en stilgestaan bij bewegen in de les 'bewegen en sport' om later beter (verantwoord en perspectiefrijk) te kunnen bewegen. Je kunt jezelf afvragen of stilstaan bij bewegen in de les LO vanwege een bijdrage aan andere vakken (iets noteren, opschrijven, uitwerken) kan leiden tot meer interesse en waardering voor bewegen en sport die zich later terugbetaalt in blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Oftewel gaan of blijven leerlingen aan 'bewegen en sport' doen omdat ze er iets over geleerd hebben bij andere leergebieden dan alleen 'bewegen en sport'? Of doen ze alleen aan 'bewegen en sport' vanwege actieve deelname aan de activiteiten zelf?

ACTIEF EN GEÏNTERESSEERD DOOR NADENKEN OVER BEWEGEN

Leerlingen verschillen. Dat is een open deur. De meeste leerlingen vinden het heerlijk actief bezig te zijn, vooral in de les LO. Het vak is nog steeds het populairste vak onder middelbare scholieren, zo bleek weer eens in een uitzending van het jeugdjournaal. Toch zijn er ook leerlingen die niet zoveel op hebben met bewegen of zelfs een hartgrondige afkeer hebben van bewegen en sport (zie Midas Dekkers boek Lichamelijke oefening). Dat bewegen (en misschien ook sport) uiteindelijk kan bijdragen aan welzijn zullen zij niet zozeer ervaren middels de activiteiten zelf. Wellicht kunnen zij wel geïnteresseerd raken in bewegen middels de 'omweg van de reflectie'. Er zijn leerlingen die fietsen, lopen, zwemmen, schaatsen misschien niet leuk vinden als zij het moeten doen als wedstrijd of spelletje. Maar als zij er ervaringsgegevens uit kunnen halen of metingen waarmee zij berekeningen moeten doen wordt het voor hen soms wel interessant. Hierdoor kan via een omweg waardering voor bewegen en sport ontstaan.

Hoelang stilstaan bij bewegen?

FOTO: HANS DIJKHOFF

KANSEN GRIJPEN

Mijn ervaring is dat de meeste leerlingen gelukkig de activiteit om de activiteit waarderen en daar plezier aan beleven dat meestal garant staat voor blijvende deelname. Door leerlingen uitdagingen en veiligheid te bieden (fysiek maar ook sociaal) krijgen ze gelegenheid hun vaardigheden verder te ontdekken en ontwikkelen. Daarom alleen al moeten we soms stilstaan bij bewegen in de les (leren over bewegingssituaties). Maar een enkele leerling raakt (meer) geïnteresseerd in bewegen als hij daar ook langer bij stilstaat bij andere lessen/leergebieden. Als die kansen zich voor doen, waarom zou je die dan laten liggen?

VRAGEN

Daarbij dienen zich een paar vragen aan. Hoeveel beweegtijd gaat me dat kosten? En hoeveel ontwikkeltijd moet ik daar in investeren? Beide vragen hebben te maken met een investering van respectievelijk de leerling (beweegtijd) en de docent LO (ontwikkeltijd). Beide vragen dienen op schoolniveau beantwoord te worden. Er zijn verschillende praktijkvoorbeelden, goede en slechte. Gelukkig is er nog altijd de bescherming van het aantal uren LO dat op school gegeven moet worden. Alhoewel de minimumtabel als wettelijke verplichting is afgeschaft, heeft de Kamer uitgesproken en beschreven dat de zelfde hoeveelheid uren als aangegeven per 1 augustus 2005 in de laatste minimumtabel gegeven moet worden. Dit wordt helaas door sommige schoolleiders en bewindslieden niet altijd zo uitgedragen maar is uitdrukkelijk wel zo door de Kamer en de KVLO bedoeld. Maar de vraag is: hoeveel tijd uit de verplichte LO-tijd wil ik meewerken aan vakoverstijgende projecten en hoe blijft het bewegen daarin centraal staan? En de andere vraag is; hoeveel tijd krijg ik om samen met collega's uit andere leergebieden materiaal te ontwikkelen? Moet ik dat in eigen tijd doen of krijg ik daar ontwikkeltijd voor binnen school? En is er misschien al materiaal voor handen van andere scholen van vak-/leergebiedoverstijgende opdrachten waarin bewegen en sport een rol speelt.

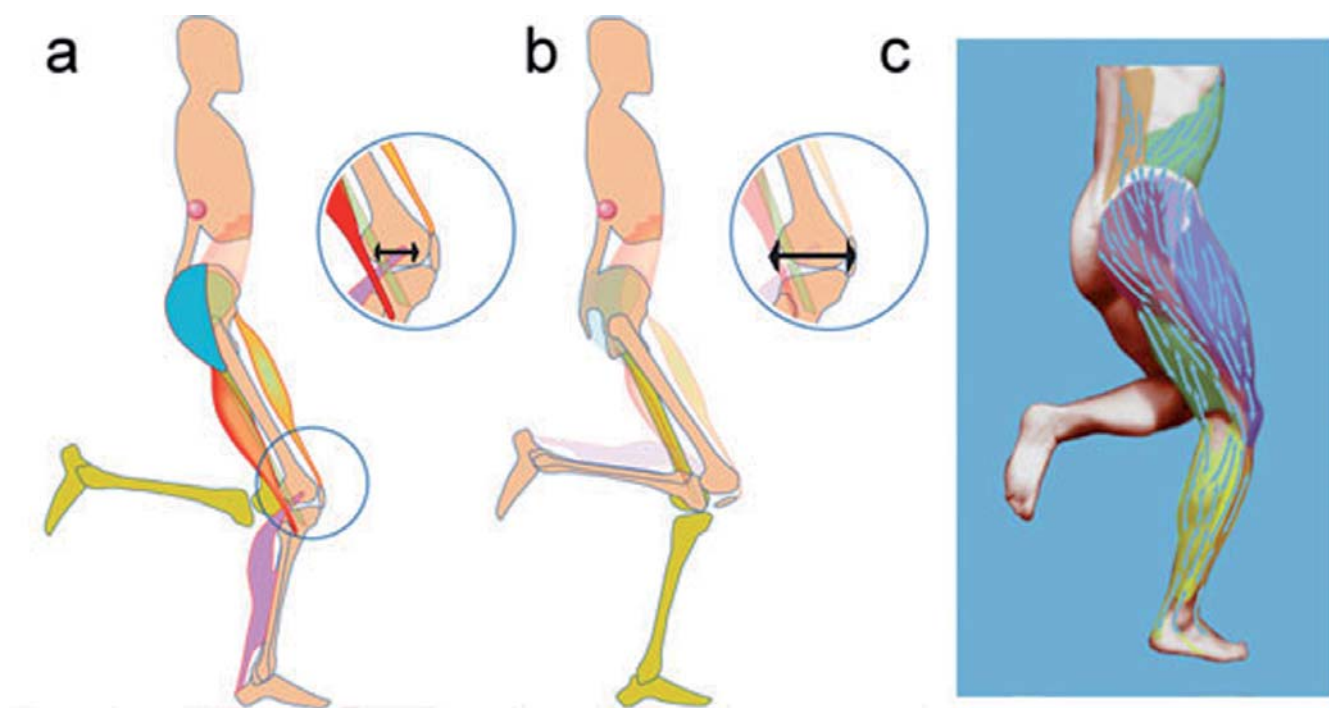
ANTWOORDEN ZELF GEVEN

Om de vraag te beantwoorden hoeveel beweegtijd het gaat kosten moet de docent LO voor zich zelf bepalen hoeveel tijd hij het waard vindt. En dat hangt weer af van wat het oplevert aan leerwinst voor de leerling. Leerwinst uitgedrukt in meer kennis en inzicht die bijdraagt aan een betere waardering voor bewegen en sport resulterend in een zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur. Die leerwinst is niet te garanderen en ook moeilijk inzichtelijk te maken, alleen al omdat we er niet veel ervaring mee hebben. Dus zullen we het moeten doen met een inschatting.

VERSCHILLENDE MOGELIJKHEDEN; VAN WEINIG INVESTERING...

Er zijn verschillende manieren om mee te doen aan vak- of leergebiedoverstijgende projecten.

De minste tijdsinvestering kost het gelijktijdig behandelen van een thema, of (cijfer)materiaal gebruiken dat in de les LO wordt verzameld. Twee voorbeelden. In de biologieles wordt aandacht besteed aan skeletspieren die in de LO-les in een fitnessprogramma worden getraind (Welke spieren zijn het sterkst/explosief? Welke hebben het

beste duurvermogen. Wat is het verschil?). In de les LO wordt cijfermateriaal van een atletieksportdag verzameld dat in de wiskundesles statistisch wordt verwerkt (prestaties in groepen indelen en turftabel maken, gemiddelden uitrekenen, verschillen tussen jongens en meisjes bepalen). Op deze manier levert LO relatief weinig beweegtijd in. De docent haakt in op of levert aan. Tijdens andere momenten maken leerlingen gebruik van hun eigen ervaringsgegevens/factenmateriaal.

NAAR MEER INVESTERING

Een andere mogelijkheid is dat verschillende vakken een deel van hun lestijd inleveren. Van de twee of drie uren in de week levert LO één uur in om samen met andere vakken aan een project/thema te werken. De LO-docent zal dan willen dat er in de ingeleverde tijd in ieder geval veel beweegtijd zit, maar de tijd wordt gedeeld met andere vakken dus de LO-docent heeft niet de volledige regie over deze tijdsinvestering. Een variant hierop is dat LO niet één lesuur per week inlevert maar een aantal minuten per les, net als de andere vakken, waarmee onderwijstijd wordt gewonnen waarin leerlingen kunnen kiezen voor vakoverstijgende thema's.

NAAR KEUZE VOOR VERDIEPING AAN LEERLINGEN

Het is gunstiger als leerlingen hun LO-tijd splitsen in klassikale tijd en keuzetijd. Hiervoor is het nodig dat er twee of meer lesmomenten in de week zijn waarbij leerlingen één moment een keuzeblok voor een periode van enkele weken hebben. Hier kunnen ze kiezen voor LO-onderwerpen (acrobatiek, judo, turnen etc.) of een vak-/leergebied overstijgend onderwerp waarbij een bewegingssituatie als uitgangspunt dient voor verdere verdieping. Hierin zijn allerlei varianten mogelijk. Bijvoorbeeld: iedere periode kan iedere leerling vrij kiezen, dus hij mag meerdere keren voor theoretische verdieping kiezen. Of er wordt meer gestuurd in de keuze, waarbij je bepaalt dat iedere leerling minimaal één, twee of drie keer per jaar (twee jaar?) een theoretische verdieping doet.

TOT VOLLEDIGE INVESTERING

Er zijn ook geluiden in het land waarbij 'bewegen en sport' als leergebied volledig moet integreren met andere leergebieden. Samen met docenten van andere leergebieden moeten zij een programma ontwikkelen. De docent LO zal daarbij moeten bewaken dat de kerndoelen van zijn vak gehaald worden. De kerndoelen zijn zeer globaal dus dat lijkt snel haalbaar. Echter uit het nieuwe Basisdocument voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs, dat in april 2007 is uitgekomen, wordt duidelijk dat er veel tijd gestoken dient te worden in LO-specifieke doelen om de kwaliteit te halen die daarin is geschetst.

SAMENGEVAT

Samenvattend zijn er de volgende manieren om samen met andere vakken tijd te investeren in vakoverstijgende thema's.

- 1 In LO-tijd aandacht besteden aan een thema en het LO-lesprogramma daarop afstemmen zonder beweegtijd in te leveren.
- 2 Een deel van LO-lestijd (minuten tot een volledig lesuur per week) inleveren t.b.v. een gezamenlijk programma waarin ook theoretische verdieping van bewegen en sport zit.
- 3 Een deel LO-lestijd inleveren en leerlingen naast de centrale basisstof de keuze geven tussen verdiepende LO-opdrachten of gemengde opdrachten met theoretische verdieping van thema's die raken aan bewegen en sport.
- 4 LO gaat samen met andere leergebieden op in vakoverstijgende thema's waarbij de docent LO de kwaliteit van het leergebied met behulp van het *Basisdocument onderbouw VO* dient te bewaken.

Assignment: Transport and human powers**Teacher:** Maarten Massink, PE section**Available time:** 6 Weeks**Assignment:**

There are a lot of interesting questions about transporting the human body and the power it takes. When we talk about transport we focus on running, jumping, swimming and throwing. You have to bring up the answers to the following questions:

1. What power does it take to transport your own body?
 - You are going to study the working of the muscle and the skeleton
2. How does man perform?
 - What are best performances (world records) in running, jumping, swimming and throwing?
 - What are the differences in performance between men and women?
 - Can you find reasons for these differences?
3. How do you perform?
 - Collect the material (ask your PE teacher) from the performances of the latest athletic pentathlon you did with your class.
 - Work these figures out statistically, give some statements about the average performance of the class on the five items, put it in a diagram and compare it with your own performance.
 - Were the performances of the boys and girls fairly evaluated in the diploma? If not, give some advice to the PE section.
 - How does your performance relate to the performances of world record holders in running, jumping, throwing and swimming?
4. How does the performance of man relate to the performance of animals?
 - Compare the performances of world record holders with the best performances of some animals in running, jumping, swimming en throwing.
 - If there is a significant difference find out the reasons.
 - In what way is man superior to the animals physically.

End product:

Presentation

You are going to give a presentation and show us your conclusions with pictures and statistics and graphics. This will show us some biological explanation about the working of the muscles and skeleton and the differences between man and the animals, man and woman, the well trained world record holder and the untrained average man.

Advice:

You give the PE section advice about the evaluation of boys and girls performances on the athletic pentathlon diploma's.

Specifications:

In your presentation you have to point out

- the working of the muscle and skeleton and the difference in power between man and woman and animals
- show graphics and statistics which shows some differences in performances in running, jumping, swimming and throwing and give an explanation
- show graphics and statistics of the performances of your class in the athletic pentathlon and relate your own performance and the world record performance
- show the performance of animals in statistics in comparison with the performance of mankind and your own performance.

Illustrate the performances with moving pictures; a video tape of your own performance, and some pictures of the Olympic games and of animals in their natural environment running, swimming or jumping (throwing?).

Figuur 1: voorbeeld van een deel van de beschrijving van een project-opdracht voor een tweede klas havo/vwo tweetalig onderwijs

Correspondentie: m.massink1@chello.nl

T

VAKOVERSTIJGENDE PROJECTEN IN ONDERBOUW VO

Dit artikel over vakoverstijgende projecten in de onderbouw van het voortgezet onderwijs geeft antwoord op de volgende vragen: Wat houdt projectmatig werken in? Hoe zet je een project op? Hoe beoordeel je of projectmateriaal geschikt is? Het artikel is opgebouwd uit allerlei criteria en vragen bij het ontwikkelen van projectonderwijs op de school. Hierbij worden steeds verschillende suggesties en antwoorden gegeven. Docenten kunnen de criteria en vragen gebruiken als checklist bij het ontwikkelen van projecten op hun school. Daarnaast worden in enkele kaders voorbeelden gegeven uit het netwerk onderbouw VO van de KVLO. In dit netwerk ontwikkelt een aantal scholen vakoverstijgende projecten voor onderbouw VO met het vak bewegingsonderwijs als 'hoofdaannemer'. In een ander artikel leest u daar meer over. Door: Ger van Mossel

WAAROM PROJECTEN?

Een groot aantal scholen ontwikkelt vakoverstijgende projecten waarbij vanuit het vak bewegingsonderwijs een bijdrage wordt verwacht. Het werken aan projecten biedt leerlingen de gelegenheid om belangrijke vaardigheden te verwerven en te versterken, zoals plannen en organiseren, samenwerken, informatie verzamelen, presenteren en reflecteren. Het projectmatig werken sluit aan bij de karakteristiek van onderbouw VO. In tabel 1 geven we een vergelijking.

WAT IS EEN PROJECT EIGENLIJK?

Van Dale definieert een project als een onderwerp dat door een groep leerlingen (of studenten) gezamenlijk in studie genomen wordt, waarover dan een rapport wordt opgesteld of waarvan de uitkomst anderszins wordt vastgelegd of vertoond. Bij een project doorloopt de leerling verschillende fasen: oriëntatie, voorbereiding, uitvoering, resultaat, reflectie en beoordeling (zie figuur 1). Later in dit artikel wordt ingegaan op de verschillende fasen.

WAT BETEKENT PROJECTMATIG WERKEN VOOR DE LEERLING?

Bij een project stuurt de projectopdracht de leerlingen aan en niet de docent of het boek. Het eigen initiatief en creativiteit van de leerling staan centraal. Nieuwsgierigheid loont. Project-

werk is groepswork, dus sociale vaardigheden zijn belangrijk. De leerlingen moeten zich meer en meer zelf kunnen redden. De leerlingen mogen kiezen, maar moeten de keuzes wel kunnen verantwoorden. De leerlingen moeten kunnen reflecteren op de gemaakte producten en het proces wat daarbij is doorlopen. Projectmatig werken is voor de leerlingen complex. Kan en wil de leerling projectmatig werken?

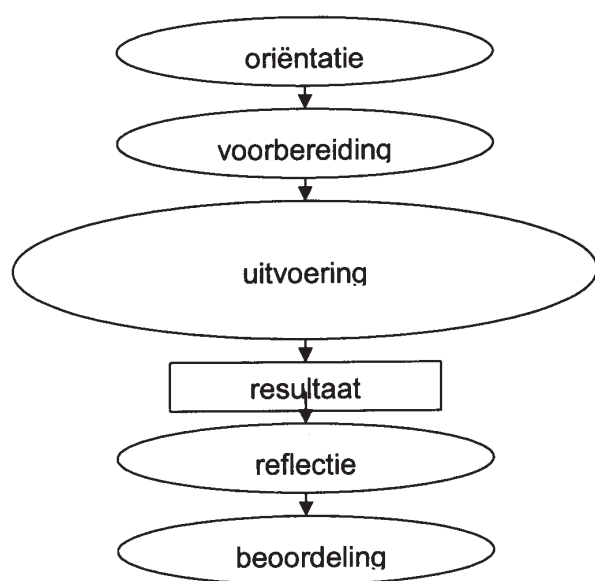
WAT BETEKENT PROJECTMATIG WERKEN VOOR DE DOCENT?

Projectmatig werken betekent voor de docent als eerste dat er collegiaal moet worden samengewerkt. Een project vraagt van een docententeam een intensieve voorbereiding. Tijdens de uitvoering van het project is de docent meer begeleider en minder overdrager van ken-

Projectmatig werken vergt goede samenwerking

FOTO: HANS DIJKHOFF

Figuur 1. Fasen bij een project

nis. Een project is minder beheersbaar dan een klassikale les. De docent laat leerlingen in groepjes werken. Verschillen in interesse, leerstijl, tempo en niveau van leerlingen horen erbij. De leerlingen moeten wat te kiezen krijgen. De docent moet de leerlingen laten reflecteren. De beoordeling van proces en resultaat vraagt duidelijke opdrachten, heldere criteria vooraf en een stelselmatig voortgangcontact. Ook voor de docenten is projectmatig werken complex. Kan en wil de docent dat?

Tabel 1. Vergelijking tussen karakteristiek van de onderbouw VO met kenmerken van projectmatig werken.

Karakteristiek van de onderbouw VO

- De leerling leert actief en in toenemende mate zelfstandig.
- De leerling leert samen met anderen.
- De leerling leert in samenhang.
- De leerling oriënteert zich.
- De leerling leert in een uitdagende, veilige en gezonde leeromgeving.
- De leerling leert in een doorlopende leerlijn.

Kenmerken van projectmatig werken

- In een project leren leerlingen actief. Projecten bevorderen de zelfwerkzaamheid en zelfstudie.
- Projectwerk is groepswork.
- Een project verbindt vakken, kennen & kunnen, theorie en praktijk.
- Een project verbreedt de horizon.
- In een project gebeurt wat.
- Elk project smaakt naar meer. Een project rondt af met reflectie als stimulans tot verder leren.

WAT BETEKENT PROJECTMATIG WERKEN VOOR HET ROOSTER?

Het rooster vereist overlegtijd van de betrokken docenten (een vergadermiddag), langere contacturen (blokuren; verlengde lessen), gelegenheid tot teamteaching (voor projecten van meer vakken). Het rooster van de leerlingen vereist een structureel rooster met wekelijkse projectdagdelen en/of projectweken gedurende het schooljaar. Kan en lukt de roostermaker dat?

WAT BETEKENT PROJECTMATIG WERKEN VOOR DE LEEROMGEVING?

De leeromgeving vergt ruimtes waarin groepjes leerlingen verschillende leer- en werkactiviteiten kunnen uitvoeren, met aanvullende ruimtes voor instructie, workshops en practica. Leerlingen moeten toegang hebben tot ICT en de mediatheek voor het verwerven en verwerken van informatie. De leerlingen moeten gelegenheid krijgen tot buitenschools leren, zoals buurtonderzoek, veldwerk, excursie of stage. Is de school daarop ingericht?

WAT BETEKENT PROJECTMATIG WERKEN VOOR DE SCHOOLORGANISATIE?

In hoeverre is er budget voor het ontwikkelen en samenstellen van projecten, respectievelijk voor materialen en extra kosten? In hoeverre is voorzien in de jaartaak van docenten? Wie coördineert de projecten? Wie is bevoegd om lastige knopen door te hakken? Wie bewaakt de inhoudelijke en onderwijskundige kwaliteit van de projecten?

In hoeverre maken de leerlingenactiviteiten deel uit van de verplichte urennorm? In welke mate en voor welke vakken worden vakuren omgezet in projecturen? In hoeverre gaat het ten koste van de beweegtijd van de leerlingen? Hoe telt de projectbeoordeling mee voor het rapport/de overgang?

Is de organisatie hier klaar voor?

BESLISPUNTEN EN OPTIES BIJ PROJECTMATIG WERKEN

- Voor hoeveel projecten per leerjaar kiest een school en met welke omvang? Kiest de school voor kleine projecten met een omvang van één tot vijf dagdelen, vijf tot tien dagdelen of voor grote projecten van meer dan 10 dagdelen. Hoeveel en welke vakken doen er mee aan een project? Eén, enkele of verscheidene vakken. Welk vak of welke vakken zijn hoofdaannemer van het project en welke vakken zijn hierbij ondersteunend?
- Is er samenhang tussen verschillende projecten, bijvoorbeeld binnen een leerjaar of tussen verschillende leerjaren? Maakt het project deel uit van een vaardighedenlijn? Is er een verbinding met vakkenkeuze, mogelijke vervolgopleiding, beroepscontexten, maatschappelijke thema's en/of contexten uit de leefwereld van de leerling?
- Wat is de samenstelling van het docentenprojectteam? Bijvoorbeeld bestaande uit vakspecialisten, generalisten, leercoaches en kernteam.
- Wat zijn de docentrollen? Bijvoorbeeld het plannen/coördineren van het project, het samenstellen van projectmaterialen, het vakinhoudelijk of procesmatig begeleiden van de leerlingen en het toetsen/beoordelen.
- Hoe worden de leerlingengroepjes samengesteld? Willekeurig of

FOTO: HANS DIJKHOFF

- geselecteerd, bijvoorbeeld op leerstijl, niveau of sociaal gedrag.
- Welke differentiatie en keuzevrijheid is er voor leerlingen? Naar belangstelling, leerstijl, tempo en/of niveau.
 - Wat zijn de werkvormen binnen het project? Groepswerk/samenwerkend leren; practica/veldwerk/excursie/stage; zelfinstructie/zelfstudie; instructielessen/workshops/colleges.
 - Wat wordt beoordeeld? Het resultaat en/of het proces.
 - Wie beoordeelt? De docent(en), het leerlingengroepje en/of medeleerlingen.
 - Wat zijn de roosterwensen? Vast projectteamoverleg, langere lestijden, mogelijkheden tot teamteaching, projectdagdelen per week en/of projectweken per jaar.
 - Welke wensen zijn er ten aanzien van de leeromgeving? Eén vaklokaal, een multifunctionele ruimte, meer, aangrenzende (vak)lokalen, gelegenheid tot buitenschools leren.

HOE ZET EEN GROEPJE LEERLINGEN EEN PROJECT OP?

De leerling doorloopt bij het project verschillende fasen. Bij iedere fase is het belangrijk dat de leerling antwoord geeft op de volgende vragen:

Oriëntatie

In de oriëntatiefase stelt de leerling aan zichzelf de volgende vragen.

- Wat is de opdracht?
- Wat is de zin van die opdracht?
- Wat leer je van die opdracht?
- Wat moet je al weten en kunnen?
- Welke keuzevrijheid heb je bij de uitvoering van de opdracht?
- Hoe en waarop wordt de uitgevoerde opdracht beoordeeld?

Vorbereiding

In de voorbereidingsfase stelt een projectgroepje de volgende vragen.

- Met wie ga je de opdracht uitvoeren?
- Welk resultaat willen jullie bereiken en hoe gaan jullie dat aanpakken?
- Welke taakverdeling spreken jullie af?
- Wat moeten jullie regelen om de opdracht met succes te kunnen uitvoeren?
- Gaat de docent akkoord met jullie plannen?

Uitvoering

In deze fase werken de leerlingen met hun groepje aan het product(en) en gaan aan de slag met zelfinstructie, instructielessen, workshops, colleges, zelfstudie en/of voortgangscontacten met hun begeleider.

Resultaat

Het resultaat is bijvoorbeeld een verslag, een werkstuk, een tentoonstelling, een collage, een powerpointpresentatie voor medeleerlingen en/of ouders, een informatiefolder, een performance, een gastles of een webpage. Heel belangrijk is dat bij verschillende projecten niet steeds voor dezelfde vormen wordt gekozen.

Reflectie

In de reflectiefase stelt de leerling zichzelf de volgende vragen:

- Hoe is het gegaan?

- Wat verliep naar wens en wat niet?
- In hoeverre heb je het resultaat bereikt dat je wilde?
- Wat ga je een volgende keer anders doen?
- Wat heb je van dit project opgestoken?
- Wat kun je dankzij dit project beter?
- Wat ken en kun je nog niet zo goed?
- Waar moet je bij een volgend project extra aan werken?

Beoordeling

De docent, de leerling, het leerlingengroepje en/of medeleerlingen beoordelen.

- Hoe heeft het groepje het ontwikkelproces doorlopen?
- Wat is het eindoordeel over het bereikte resultaat?
- Wordt de leerstof beheerst die in dit project aan bod kwam?
- Worden de vaardigheden beheerst waar het in dit project om ging?
- Heeft de leerling naar behoren gereflecteerd?

BEOORDELINGSCRITEIA VOOR PROJECTMATERIAAL

Een groep docenten ontwikkelt projectmateriaal voor de leerlingen.

Hieronder staat een checklist die een groep docenten kan gebruiken bij de ontwikkeling.

Voor de leerling

- Maakt het projectmateriaal de leerling duidelijk, welke kennis, inzicht en vaardigheden hij via het project verwerft en versterkt, en hoe dat wordt beoordeeld?
- Is de leerstof van het project te relateren aan kerndoelen: verwerft en versterkt het de leerling relevante kennis, inzicht en vaardigheden? Is het projectmateriaal methodevervangend?
- Is het project voldoende op maat? Veronderstelt het niet teveel voorkennis of vaardigheden van leerlingen?
- Geeft het materiaal de totale projecttijd en -duur aan? En hoeveel tijd gaan de opdrachten de leerlingen (en docenten) kosten?
- Is het materiaal inhoudelijk toereikend om de leerdoelen van het project te realiseren? Wat moeten docent of vakonderwijs eventueel zelf nog aanvullen?
- Is het project aantrekkelijk en uitdagend?
- Zijn taal en beeldmateriaal voldoende op de doelgroep afgestemd?
- Kunnen leerlingen voldoende zelfstandig met het projectmateriaal werken? Bevat het projectmateriaal heldere instructies en informatie, zijn er reflectieopdrachten?
- Biedt het materiaal de leerlingen keuzemogelijkheden? Valt ermee te differentiëren naar interesse, leerstijl, tempo en niveau?
- Geeft het materiaal extra hulp bij lastige taken, bijvoorbeeld in de vorm van voorbeelden, suggesties of verwijzingen naar extra informatie?

Voor de docent

- Hebben de betrokken docenten affiniteit met het project?
- Geeft het materiaal de docent voldoende aanwijzingen voor en ondersteuning bij zijn rol gedurende het project?
- Bevat het materiaal bruikbare voorbeelden, suggesties of verwijzingen voor:
 - de beoordeling van de samenwerking, de voortgang en het bereikte resultaat?
 - de beoordeling van de kennis, inzichten en vaardigheden die de

- leerlingen via het project hebben verworven?
- de reflectie op aanpak, voortgang en bereikte resultaten?

Voor de leeromgeving en het rooster

- Is het project uitvoerbaar in de beschikbare ruimten en met de beschikbare voorzieningen?
- Is het project uitvoerbaar met de beschikbare ondersteuning?
- Is het project te realiseren binnen de beschikbare les- of contacttijd?
- Is het project te realiseren binnen de roosterstructuur?
- Is het project uitvoeringsklaar te maken binnen de daarvoor beschikbare voorbereidingstijd?

Binnen het netwerk onderbouw vo is de volgende criterialijst samengesteld voor het te ontwikkelen projectmateriaal:

Visie

- Vakoverstijgende projecten samen met vakken met een duidelijke raakvlak, vakken die elkaar versterken (niet gekunsteld), er moet een meerwaarde zijn, duidelijk sprake zijn van samenhang
- Uitdagend, aansluiten bij belevingswereld van de leerlingen, betekenisvol
- Fysieke inspanning, bewegen

Leerdoelen

- Aansluiten bij de kerndoelen/eindtermen
- Helder geformuleerde doelstellingen/eisen naar leerlingen

Leeractiviteiten

- Leerlingen werken aan een product (werkstuk, logboek, dossier, voorstelling et cetera)
- Toewerken naar finale/afsluiting
- Afsluiting, inclusief mondelinge of schriftelijke reflectie

Docentrollen

- Voldoende faciliteiten in jaartaak van docenten

Leeromgeving

- Oriënterend op iets nieuws

Onderwijstijd

- Roosterbaar zijn (bijvoorbeeld binnen reguliere lesrooster of projectweek)

Beoordeling

- Geformuleerde doelstellingen zijn toetsbaar/evalueerbaar

Projectmateriaal

- Conform beschrijvingsformat
- Projectbeschrijving voor leerlingen en docenten
- Projectbeschrijving moet overdraagbaar zijn naar derden

Binnen het netwerk onderbouw VO is gekozen voor het volgende beschrijvingsformat voor de projecten:

- 1 Inleiding
 - 2 Waarom het project?
 - 3 Wat leren de leerlingen met?
 - 4 Wat moeten de leerlingen daarvoor doen?
 - 5 Contacttijd en zelfstudietijd
 - 6 Programma
 - 7 Afsluiting
 - 8 Tips voor gebruik
- Bijlage 1 Instrumenten/opdrachten
 Bijlage 2 Achtergrondinformatie/leerhulp voor de leerling
 Bijlage 3 Achtergrondinformatie voor de docent

Binnen het netwerk onderbouw VO zijn de volgende projecten ontwikkeld en uitgevoerd:

- Gezondheid, voeding en bewegen (Wellantcollege Klaaswaal)
- Survival Biesbosch (Griendencollege te Sliedrecht)
- Sport2day(s), Run to be Fit en Dansproject (Het Streek te Ede)
- Oriëntatielopen (Calo-studenten).

In dit cursusjaar worden de volgende projecten ontwikkeld:

Gehandicaptensport (Wellantcollege Klaaswaal)
 De buurt (Griendencollege te Sliedrecht)
 Do-it en Fitkid (Hollandcollege vmbo uit Naaldwijk).

Netwerk 'Vakoverschrijdende projecten vanuit Bewegen & sport onderbouw VO'.

Sinds januari 2007 is er vanuit een veldaanvraag een netwerk Vakoverstijgende projecten vanuit Bewegen & Sport gestart. Het netwerk krijgt in 2008 een vervolg. In het netwerk zit een aantal vaksecties LO en de CALO met enkele vierde jaarstudenten. Het doel is dat iedere school en de groep studenten enkele vakoverschrijdende projecten voor de onderbouw ontwikkelt, waarbij het vak LO als 'hoofdaanname' geldt. De eerste projecten zijn inmiddels ontwikkeld en uitgeprobeerd: Dansproject, Sport2days, Gezondheid, voeding en beweging, Oriëntatielopen en Survival. De volgende bijeenkomst is op dinsdag 4 december 2007 van 14.30 - 18.30 uur in het KVLO-gebouw in Zeist. Vaksecties die nog willen deelnemen aan het netwerk kunnen contact opnemen met Ger van Mossel (tel.: 053 484 0410, email: g.vanmossel@slo.nl).

Het artikel is een bewerking van de presentatie 'Aspecten van projecten' van Frans Resink (SLO)

Correspondentie: g.vanmossel@slo.nl

T

HET NETWERK ONDERBOUW VO

Onze school gaat het komend jaar met projecten werken, hebben jullie daar voorbeelden van? Op welke manier kunnen we ervoor zorgen dat de kwaliteit van de lessen bewegingsonderwijs niet te lijden heeft onder deze projecten?

Dit soort vragen hebben ertoe geleid dat in 2006 een groep scholen een veldaanvraag bij de SLO heeft ingediend om ondersteuning te vragen bij de ontwikkeling van projecten. Christelijke Scholengemeenschap Het Streek te Ede is hiervan de voortrekker. In dit artikel staan we stil bij de werkwijze van dit netwerk en de projecten die tot nu toe zijn uitgewerkt. Door: Alien Zonnenberg en Ger van Mossel.

De veldaanvraag bij de SLO is als volgt omschreven.

- De docenten LO in ons netwerk ervaren een kennis- en ontwikkellancune om het bewegingsonderwijs adequaat binnen de scholen aan te passen aan de onderwijskundige veranderingen in de vernieuwde onderbouw. De gegeven scenario's van de Taakgroep Vernieuwing Basisvorming vragen een geheel andere manier van ontwikkelen en stroomlijnen van de vakinhouden.
- Het ontwikkelen van thema's en inspelen op projecten vanuit het vakgebied 'Bewegen en sport' roept veel vragen en problemen op daar waar het gaat om aan te sluiten op andere vak- en leergebieden; wij willen in het netwerk streven naar aansluiting die ervoor zorgt dat de kwaliteit en kwantiteit van het bewegingsonderwijs geoptimaliseerd wordt.
- Het ontwerpen van kapstokken, waarin een doorgaande leerlijn wordt neergezet van leren binnen de school naar leren buiten de school zien wij als een belangrijke ontwikkeltaak; daarvoor willen wij graag deskundige begeleiding.
- Het werken met facetten uit het nieuwe leren zoals het competentieleren vraagt een andere benaming en duiding van de kerndoelen LO.
- Daarnaast vragen al deze veranderingen binnen het werkveld om een aanpassing van de manier waarop de lessen worden beoordeeld. Het nieuwe leren vraagt om nieuwe moderne en aansprekende vormen van toetsing, met bijvoorbeeld gebruik van ICT en/of dvd-opnamemogelijkheden.
- Nieuwe vormen van beoordelen van bewegingsonderwijs passend binnen een gekozen scenario; te denken valt aan een digitaal leerlingvolgsysteem, het toepassen van digitale dvd-registratie van beoordelen van vaardigheden, alternatieve vormen van toetsen bij vakoverstijgende projecten en thema's.
- Suggesties en uitwerkingen van thema's en projecten

GPS-tocht

FOTO: HANS DIJKHOFF

waarbij bewegen en sport uitgangspunt is; maar ook waarbij samenwerking met andere vakgebieden verrijkend kan werken.

- Voorbeelden van aantrekkelijke projecten waarin het leren binnen de school wordt versterkt door het leren buiten de school in samenwerking met sportverenigingen, en/of maatschappelijke instanties.

DEELNEMERS NETWERK

De scholen uit het netwerk leveren een bijdrage door de docenten tijd en ruimte te geven om aan het ontwikkelen van projecten mee te werken. Het netwerk wordt begeleid door Ger van Mossel (SLO) en vanuit de Calo neemt Jorg Radstake deel als opleidingsdocent samen met studenten uit het vierde leerjaar, die in het kader van hun afstuderen een dag per week werken aan de ontwikkeling van een (vakoverstijgend) project. De uitvoering hiervan vindt plaats op een school, waardoor zij in een reële situatie leren wat onderwijsontwikkeling inhoudt.

DE WERKWIJZE

Het netwerk heeft als uitgangspunt het principe van halen en brengen. De scholen hebben met elkaar afgesproken elk drie projecten te ontwikkelen en de uitvoering te evalueren. Om dit proces te stroomlijnen heeft SLO een projectformat gemaakt op grond waarvan de beschrijving wordt gemaakt. We zijn gestart met een brainstormfase. Hierbij is uitgegaan van de leergebieden en kerndoelen van de onderbouw. Vanuit die onderwerpen hebben de scholen een keuze gemaakt welk onderwerp ze verder willen ontwikkelen.

DE GEKOZEN PROJECTEN

Tot nu toe zijn dit:

- dansproject
- loopproject Bergrace by night en sport2day(s)
- survivalproject Biesbosch
- gezondheid, voeding en bewegen
- LO en maatschappij
- het maken van een videoclip
- oriëntatielopen.

UITWISSELING

Het netwerk biedt de deelnemers de kans om in een vroege fase elkaar om raad te vragen, tips te geven en elkaars ervaringen te delen. Hoe beoordeel je bijvoorbeeld een project wat zich binnen drie vakken of leergebieden afspeelt. Waar telt de beoordeling voor mee? Op welk moment vraag je collega's van andere vakken mee te denken tijdens de ontwikkeling van het project. Oftewel hoe zorg je voor draagkracht binnen je school. In hoeverre ga je met bewegen en sport mee in projecten, wanneer wordt jouw bijdrage gekunsteld? Van waaruit bedenk je een thema, vanuit de andere leergebieden of vanuit de activiteitengebieden Bewegen en sport.

DE EERSTE PRESENTATIE

Drie studenten van de Calo (Human movement and sports)

hebben in het kader van hun eindexamenproject in samenwerking met de wandelsportbond een GPS-tocht/oriëntatieloop ontwikkeld. Het is een vakoverschrijdend project geworden in samenwerking met biologie, aardrijkskunde en geschiedenis. De presentatie was in het voorjaar op de Sg Het Streek te Ede.

Korte beschrijving van de presentatie.

De presentatie van de studenten bestond uit een praktijk- en reflectiedeel. Bij het praktijkdeel hebben de deelnemers in twee groepen een uitgezette GPS-tocht met negen waypoints gewandeld. Bij de waypoints lagen diverse opdrachten, zoals een estafettevorm, een prognoseloop, een acrobatiekopdracht en een biologie-, geschiedenis- en aardrijkskundeopdracht. In het reflectiedeel keken de studenten samen met de deelnemers terug op het project. De centrale vraag was: in hoeverre doet het project 'oriëntatielopen' recht aan de eigenheid van het vak bewegen & sport. Voor de eigenheid van het vak golden de vier sleutels of invalshoeken van het basisdocument (bewegen verbeteren, bewegen regelen, gezond bewegen en bewegen beleven). Er ontstond een levendige discussie. In hoeverre was het oriëntatielopen uitdagend? Immers de kans op verdwalen in het bos was nihil. Wat is de functie van de opdrachten bij de waypoints, in het bijzonder die van de theorieopdrachten? Zijn de bewegingsopdrachten niet eerder betekenis verstorend of verhinderend voor het oriëntatielopen of wordt het oriëntatielopen voor de leerlingen hierdoor juist uitdagender? In hoeverre moet, mag en wil het leergebied bewegen & sport tijdens een oriëntatietocht een bijdrage leveren aan de theorieopdrachten van andere vakken? Hoe groot is het gevaar dat het oriëntatielopen ondergeschikt raakt aan het uitvoeren van allerlei theorieopdrachten die zijn aangereikt vanuit andere vakken? Enkele conclusies. Iedereen was het eens dat het oriëntatielopen aansluit bij de verschijningsvorm sporten in de natuur en een volwaardige plaats verdient binnen het onderwijsprogramma. Echter een GPS-tocht is pas echt uitdagend in een avontuurlijke omgeving. Wij kunnen onze leerlingen wel in een nabijgelegen bos van de school de beginselen van het GPS-gebruik leren, maar daarna is het zeer wenselijk dat we met de leerlingen naar grotere natuurgebieden zoals de Ardennen gaan. Daar leren ze zich pas echt oriënteren en zijn er volop mogelijkheden tot vakoverstijgende thema's. Dan is er pas echt sprake van samenhang tussen het leergebied bewegen & sport en andere leergebieden!

OPROEP TOT DEELNAME PERIODE 2007/2008

Vaksecties die nog willen deelnemen aan het netwerk kunnen contact opnemen met Ger van Mossel (tel.nr.: 053- 484 0410, e-mail: g.vanmossel@slo.nl).

Correspondentie: g.vanmossel@slo.nl

EN VERDER

EXPERTMEETING SPORT EN BEWEGEN SENIOREN

Er komen steeds meer vijftigplussers in Nederland en zij gaan steeds vaker sporten en bewegen. Zij moeten een beroep kunnen doen op deskundig kader om hen op verantwoorde wijze te begeleiden bij hun sportieve activiteiten.

Daarom heeft Fontys Sporthogeschool (FSH) op 10 mei jl. een expertmeeting georganiseerd rondom het thema: *professionalisering van het werkveld van sport en bewegen senioren*. Door: Teun Borst en Helmi van der Loo

De gelegenheid om deze expertmeeting te organiseren was de uitreiking van de eerste getuigschriften van drie nieuwe opleidingen sport en bewegen senioren, door FSH ontwikkeld en uitgevoerd op hbo- en mbo-niveau (3, 4 en 5).

UITREIKING GETUIGSCHRIFTEN

Op een verplaatsbare loopbrug midden in het vernieuwde wedstrijdbad van de Tongelreep reikt Oud-Olympisch zwemster Erica Terpstra, voorzitter NOC*NSF, met een

enthousiasme zoals alleen zij dat heeft op symbolische wijze de getuigschriften uit. Het belang van goede begeleiding, maar vooral ook het plezier om met deze doelgroep te werken, wordt door haar benadrukt. Enkele studenten en cursisten ondertekenen samen met Terpstra namens alle 54 geslaagden een paar uitvergrote certificaten van de deeltijdopleiding Lifetime Movement Consultant en de cursussen Sport en Bewegen Senioren.

EXPERTMEETING

Vanuit verschillende invalshoeken wordt het thema professionalisering van het werkveld van sport en bewegen senioren belicht.

Diplomauitreiking

FOTO: TEUN BORST

Belemmerd in het bewegen door een knieblesure richt Erica Terpstra als eerste zich rechtstreeks tot de laatste spreker van de dag, Midas Dekkers. 'U haalt mij regelmatig aan als voorbeeld dat sporten ongezond is. Nou hebt u helemaal gelijk'. Hierna komt Terpstra terug op de getuigschriften die ze heeft uitgereikt. 'In 2010 is één op de drie Nederlanders vijftigplus. Veel van hen hebben een bovenmodaal inkomen en zijn hoog opgeleid. Het zijn kritische sportconsumenten, zij verwachten dus professionele begeleiding. Maar het enige wat daar voorsnog tegenover staat, zijn de afgestudeerden van Fontys. Dit vak heeft de toekomst.' Daarnaast verzekert zij de aanwezigen dat zij haar medewerking zal verlenen aan het professionaliseren van het werkveld voor de zojuist geslaagden.

INTERESSANTE DOELGROEP

De vele sprekers die volgen, sluiten zich daar allen op een of ander manier bij aan. Allen hebben andere cijfers over de groei van het aantal senioren in Nederland. Ze delen unaniem de mening dat het een grote groep betreft waarvoor nog veel gedaan moet worden, maar waaraan ook veel geld te verdienen valt. Zo laat Guus Hulshof, hoofd sport van de gemeente Eindhoven, weten dat de gemeente het gat in de markt ontdekt heeft en zoekt naar mogelijkheden om zoveel mogelijk hierop in te spelen. Zo zijn de openingstijden van zwembaden op ouderen aangepast. Daarnaast ziet hij mogelijkheden in Eindhoven voor de zojuist afgestudeerde Lifetime Movement Consultants, adviseurs en beleidsmakers sport en bewegen senioren.

Jolanda Schneider, beleidsmedewerker van de Provincie Noord-Brabant en Marian ter Haar, namens NISB, benadrukken beiden het belang van een professionele aanpak. Zowel de provincie als NISB hebben ouderen als doelgroep, vanuit eigen invalshoek al jaren als speerpunt in hun beleid hetgeen geresulteerd heeft in 'senioren vitaal'-initiatieven in de gemeentes en een landelijke Taskforce 50+.

Renske van Kooij van Sanoma vertelt over de aparte bedrijfsunit voor vijftigplussers die de uitgeverij is gestart met drie magazines gericht op ouderen. Sanoma heeft bovendien een expertisecentrum 50+ ingericht en een van de onderzoeken die dit centrum heeft gedaan is segmenteren van de doelgroep. Dit heeft geresulteerd in een onderverdeling in een aantal categorieën ouderen 'Wil je goed inspelen op de vraag en de behoefte van de vijftigplusser zul je met specifieke kenmerken van de verschillende categorieën rekening moeten houden'.

Ook Michiel Illy van Center Parcs ziet in de senioren een interessante doelgroep. 'Vooral als ze hun kinderen en kleinkinderen meenemen'. 'Het enige lastige is hoe we ze moeten bereiken. Want je kunt ze niet als vijftigplussers aanspreken. Alleen als je een vijftigplus korting aanbiedt, willen ze erbij horen, anders niet.'

TOPSPORT IS ONGEZOND'

De korte lezingen worden drie keer onderbroken door een half uur debat waarin dagvoorzitter Tom van 't Hek de sprekers en

Midas Dekkers

kele kritische vragen voorlegt. 'Jullie zijn bezig de sportdeelname te verhogen. Mag een inwoner van Eindhoven ook besluiten niet te zwemmen?' En 'jullie zeggen wel dat sport goed is voor de gezondheid, maar is dat slechts een aanname of weten we dat?'

Een van de laatste sprekers, professor Han Kemper, promoveerde op de effecten van training. Volgens hem is bewegen gezond, maar sporten hoeft dat niet altijd te zijn. Kemper: 'Topsport is ongezond. Een marathon lopen is het slechtste wat je kunt doen.'

Daarmee geeft hij een mooie voorzet voor schrijver en bioloog Midas Dekkers die het niet zo heeft op sport en al helemaal niet houdt van sport voor senioren. Hij 'walgt' van opa's die in een paars trainingspak langs zijn raam flitsen. 'Een opa moet gewoon in een stoel een sigaar roken. Wat is erop tegen om je te gedragen naar je eigen leeftijd? Als je op je tachtigste dood gaat en je ziet er nog uit als vijftig, dan heb je dertig jaar van je leven gemist. Ik ben er niet bang voor om ouder te worden. Het enige waar ik bang voor ben is dat ik straks in een verzorgingstehuis gym moet doen.'

SPORTIEVE WANDELING

Uiteindelijk komen Dekkers en Kemper tot dezelfde conclusie: 'zorg dat je genoeg lichaamsbeweging hebt en wat vaker loopt of fietst, dan is sport niet nodig'.

Fontys lector Fysieke activiteit en gezondheid Lars Borghouts benadrukt echter: 'Een groot deel van het sporten valt wel onder gezond bewegen. Bovendien is er één heel goede reden om aan sport te doen: gewoon omdat je het leuk vindt'. Daar kan zelfs Dekkers zich prima in vinden, maar toch blijft hij zelf liever op zijn eigen manier gezond. Dus als even later de bijeenkomst met een borrel wordt afgesloten, begint de eigenzinnige bioloog aan een sportieve wandeling van ongeveer een half uur naar het station.

Voor informatie over de opleidingen: www.fontys.nl/senioren

THE CONTINUING STORY: JAARTAAK EN TAAKBELEID (I)

De afdeling individuele rechtspositie biedt hulp en bijstand bij allerhande vragen en problemen die voortvloeien uit de werksituatie van leden van de KVLO. Deze juridische bijstand geldt voor leden werkzaam in en buiten het onderwijs.

Om een indruk te geven van de zaken die dagelijks op de afdeling Rechtspositie behandeld worden in deze rubriek een selectie uit gestelde vragen of een uitleg over veelvoorkomende of actuele rechtspositionele zaken. Door: mr. Sandra Roelofsen

Als u werkzaam bent in het voortgezet onderwijs dan is (in de meeste gevallen) op uw arbeidsovereenkomst de CAO VO 2006-2007 van toepassing. De regels die gaan over het taakbeleid zijn in de CAO opgenomen in artikel 2.5. Hieruit blijkt dat taakbeleid *schoolbeleid* is: de werkgever stelt het taakbeleid vast in overleg met de personeelsgeleding van de (G)MR. De personeelsgeleding heeft namelijk een instemmingsrecht op het door de werkgever voorgestelde taakbeleid. Maar dat is nog niet alles: vindt er een wijziging van het *systeem van taakbeleid* plaats, dan dient deze wijziging ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de werknemers van de instelling of de organisatorische eenheid. De goedkeuring wordt dan verkregen als 2/3 van de betrokken werknemers instemt met de wijziging. Wordt de goedkeuring niet verkregen dan is wijziging van het taakbeleid niet mogelijk. Zolang de CAO op dit punt (nog) niet is gewijzigd moet uw werkgever zich hier aan houden!

Als u aan het begin van het schooljaar van uw werkgever een overzicht krijgt van de taken die u het komende jaar mag gaan uitvoeren dan is het verstandig om dit overzicht te vergelijken met het taakbeleid zoals dat bij u op school is vastgesteld. Krijgt u de uren die zijn afgesproken voor een bepaalde taak, overschrijdt uw rooster niet het maximale aantal lessen dat op uw school is bepaald, is er voldoende ruimte voor deskundigheidsbevordering etc.

Als uw jaartaken passen binnen de afspraken die zijn vastgelegd in het taakbeleid dan mag de werkgever (uitzonderingen daargelaten) van u vragen om deze taken te verrichten. Om te toetsen of een en ander klopt is het dus van belang om te weten wat er in het taakbeleid is afgesproken en of het gehanteerde taakbeleid wel op de juiste wijze is vastgesteld. Dat is ook altijd de eerste wervingsvraag die u krijgt van de afdeling IRP als u met een jaartaak-vraag bij ons aanklopt!

De procedure die nodig is om een *systeemwijziging* van het taakbeleid in te voeren, geeft aanleiding tot discussies: want

wat is nu eigenlijk een wijziging van het *systeem* van het taakbeleid. De Bezwarencommissie CAO-VO heeft deze vraag beantwoord naar aanleiding van een geschil tussen een werkgever en een (G)MR (103341, uitspraak 06-02-2007). De Bezwarencommissie heeft namelijk onder meer tot taak om te bindend te oordelen over interpretatiegeschillen van bepalingen van de CAO VO.

In het aangebrachte geschil wilde de werkgever in het taakbeleid de mogelijkheid openhouden om uren die bedoeld zijn voor deskundigheidsbevordering in bepaalde gevallen over te hevelen naar coördinatie en beheerstaken. De (G)MR was, in tegenstelling tot de werkgever, van mening dat deze wijziging een systeemwijziging inhoudt en daarom ter goedkeuring voorgelegd diende te worden aan het personeel.

De Commissie oordeelde: *'Niet iedere wijziging in het taakbeleid kan tevens beschouwd worden als een systeemwijziging. Er is in ieder geval sprake van een 'wijziging van het systeem van taakbeleid' indien een wijziging binnen een onderdeel gevolgen heeft voor een of meerdere andere onderdelen. In een dergelijk geval wordt immers de verhouding tussen de verschillende onderdelen gewijzigd en daardoor de kaders van het taakbeleid. De voorgestelde mogelijkheid om uren, bestemd voor het onderdeel deskundigheidsbevordering, over te hevelen naar het onderdeel coördinatie/beheer betreft derhalve een wijziging van het systeem van het taakbeleid. Gelet hierop moet het voorstel van de werkgever ter goedkeuring aan het voltallig (onderwijzend) personeel worden voorgelegd alvorens het geldende taakbeleid kan worden gewijzigd.'*

Hebt u vragen over deze of andere zaken op rechtspositioneel gebied dan kunt u zich wenden tot de afdeling IRP, te bereiken per e-mail: irp@kvlo.nl en dagelijks van 12.30-16.30 uur op telefoonnummer 030 693 7678.

PRAKTIJKKATERN BEHORENDE BIJ LICHAMELIJKE OPVOEDING 13 - 2007

PRAKTIJK KATERN

PRAKTIJK
BASIS- EN
VOORTGEZET
ONDERWIJS

ULTIMATE VOLLEY XPERIENCE | 20

ATLETIEK - LOPEN (4) SPRINTEN IN HET BASISONDERWIJS | 24

JUDO IS EEN MAKKIE (2) (OOK ZONDER PAKKIE) | 28

'ULTIMATE VOLLEY XPERIENCE' NIEUW VOLLEYBALCONCEPT IN NEDERLAND

Uit onderzoek in opdracht van de Nederlandse Volleybal Bond (NeVoBo) blijkt dat de belangrijkste redenen van jongeren tussen de 14 en 18 jaar om te stoppen met volleybal tijdgebrek, geld verdienen, vrienden ontmoeten en veranderingen in de teamsamenstelling zijn. De huidige generatie jongeren geeft hiermee aan dat het traditionele aanbod van de sportvereniging niet geheel overeenkomt met hun wensen. Door: Wilco Nijland

INLEIDING

De afgelopen jaren zijn wij - volwassenen - er uitstekend in geslaagd om de jongeren tussen 14 en 18 jaar van de sportvereniging weg te pesten. Al jarenlang heerst er hetzelfde stereotype plaatje bij het gros van de bestuurders en organisatoren in sportverenigingenland: 'wij bepalen wel voor de jongeren wat goed voor hen is, want zo gaat het al jaren en wij zijn vroeger toch ook jong geweest!' Er moet dus twee keer per week getraind worden en op zaterdag spelen we de wedstrijden. Heb je talent dan kun je vaker trainen, snel beter worden en kijken waar je top exact zal liggen. Maar bevindt het talent van een jonge sporter zich niet bij de sportclub maar elders, dan is er voor de sporter slechts nog ruimte in de kelder van de breedtesport, waar één keer per week, op een onmogelijk tijdstip, door een niet opgeleide trainer, met kwalitatief minder spelmateriaal, getraind wordt.

De toppers in spé zullen de sport niet snel de rug toekeren, ze zijn bevlogen van de techniek of het spelletje. Ze proberen elke training weer het maximale uit zichzelf te halen en uiteindelijk zal blijken of het talent en de werklust gecombineerd met de, door de ouders meegegeven, biologische eigenschappen genoeg zijn om die gouden medaille op de Olympische Spelen te behalen.

Voor de mindere sporters onder de jongeren die vaak met geheel andere doelstellingen wekelijks naar de sportvereniging komen, zal de sportcarrière wel eens eerder beëindigd kunnen worden. De NeVoBo heeft ruim anderhalf jaar geleden de bo-

venstaande redenen van sportuitval omgezet in kansen voor een nieuw sport- en lifestyleconcept: the Ultimate Volley Xperience (UVX).

WAT IS UVX?

Wanneer een jongen van 15 jaar naar een UVX-event gaat (de naam is bedacht door de jongeren zelf - red), doet hij - in een door hem zelf samengesteld team - mee aan het volleybaltoernooi. Dit volleybaltoernooi vormt de basis van het UVX-event. Samen met minimaal drie vrienden of vriendinnen speelt hij meerdere wedstrijden op een avond, allemaal tegen teams van gelijk niveau. Op het moment dat hij geen wedstrijden speelt,

dan is er ruimte en tijd voor deelname aan de side-events. Side-events zijn belangrijk voor de sfeer en het imago van UVX, ze moeten nieuw, aantrekkelijk, passend en gewoon rete gaaf zijn! Bij elk UVX-event draaien verschillende DJ's lekkere muziek, zijn er loungehoeken om te chillen, gamecorners en internetfaciliteiten, diversie optredens en demo's vanuit allerlei verschillende sporttakken. Maar natuurlijk moet er veel lichamelijke activiteit plaatsvinden, vandaar de spectaculaire side-events zoals Bossaball (volleybal/voetbal op luchtkussens en trampolines) en Fast Smashing (zo hard mogelijk tegen een bal aan smashen).

UVX wordt bij voorkeur op een vrijdagavond georganiseerd, omdat de jongeren dan tijd en zin hebben om samen met hun vrienden wat leuks te ondernemen. Ze hoeven vaak niet te werken of te sporten en de volgende dag staat er even geen school gepland. Er wordt geen alcohol geschonken op UVX-events en de leeftijdgroep die deelneemt aan een event is tussen de 12 en 19 jaar oud. Naast het vriendschapsaspect, het volleybaltoernooi, de side-events zijn er nog een paar ingrediënten die het UVX-concept succesvol maken. Bij voorkeur moet het event plaatsvinden op een unieke locatie; een locatie waar men in eerste instantie niet aan volleybal zal denken, zoals een oude fabriekshal, een marktplein, de binnenkant van een ijsbaan of op het dak van een winkel. De sfeer is caribisch getint, met caribische muziek, beachflags, palmbomen, hangmatten en veel andere beachvolleybalaspecten zodat de jongeren worden uitgedaagd om plezier te maken, te genieten en nieuwe mensen te ontmoeten.

Langzamerhand is er een eigen UVX-community onder de jongeren aan het ontstaan. Ze vinden en voelen dat ze onderdeel uitmaken van UVX, dit wordt versterkt door de communicatie die geheel via de internetpagina www.uvx.nl verloopt. Elke UVX-member heeft hier zijn of haar eigen pagina, die ze naar eigen smaak kunnen 'pimpen'. Ze kunnen berichten naar elkaar versturen, stemmen op polls, kletsen op forums, games spelen, filmpjes bekijken en prijzen winnen. De website sluit aan bij de belevingswereld van de jongeren, sterker nog, de jongeren vertellen ons wat zij samen met UVX voor zichzelf willen realiseren.

NIEUWE GENERATIE?

De huidige generatie jongeren kijkt niet meer als consument naar een reclamespotje, maar ze kijken als reclamemaker. Ze kijken niet als bioscoopbezoeker naar een film, maar als filmproducent, evenals een eventmanager die kijkt naar zijn event en waarschijnlijk zelfs als docent lichamelijke opvoeding naar uw eigen les!

De jongeren zijn enorm kritisch en houden ons scherp, vandaar dat wij UVX-events samen met de jongeren vormgeven. Op elk event praten wij met de doelgroep, 'wat moeten we veranderen? Welke side-events moeten wij organiseren? Op welke locatie wil je een UVX-event? Hoe kunnen we jouw vrienden aan het sporten krijgen? etc.'

Naast het elke dag communiceren met de jongeren (live, via de website of hyves), organiseren de jongeren ook zelf UVX-events; ze verzorgen de promotie voor de events, lopen stage bij UVX, helpen met opbouwen en afbreken, doen de beveiliging op de evenementen, zijn de dj's, staan achter de kassa, maken promotiefilms. Waarom zouden wij, volwassenen, alles voor hen moeten en willen regelen, terwijl ze het zelf perfect kunnen? We moeten ze alleen een beetje in de goede richting duwen, motiveren en een oogje in het zeil houden, maar daar krijgen we erg veel voor terug!

Jongeren zijn betrokken, gemotiveerd, enthousiast en beleven - de in onze ogen - gelijke activiteiten toch anders. Dit is het beste te illustreren met het volgende voorbeeld: tijdens een les

lichamelijk opvoeding die ik enkele jaren geleden op een middelbare school wilde geven, werd vooraf de bekende vraag gesteld: 'meneer, wat gaan we doen vandaag?' Ik antwoordde dat we gingen volleyballen. De reactie van Michael was niet echt positief te noemen: 'bleuh, getver, volleybal, dat doet pijn aan mijn armen, ik sla de bal toch nooit in en ik moet spelen met meisjes die er niets van kunnen, waarom gaan we niet voetballen?'

Een jaar later organiseerden wij ons vierde U VX-event in Groningen en daar hadden we Michael, samen met zijn vrienden ook voor uitgenodigd. En ze deden mee hoor, allemaal in de hipste kleren, de één nog stoerder dan de ander. Tijdens het event vroeg ik aan Michael wat hij van dit volleybaltoernooi vond. Hij zei dat dit helemaal geen volleybal was, dit was U VX. Waar constant muziek gedraaid wordt, waar hij kan loungen, waar zijn vrienden zijn, waar hij naar andere teams kan kijken en waar hij wedstrijden speelde in een andere sfeer dan op school. Dit is nou precies de reactie die ik van hem wilde ontvangen. Hetzelfde product in een ander jasje en hij had het allemaal perfect in de gaten!

U VX EN UW SCHOOL?

De doelstellingen van U VX zijn ledenbehoud, ledengroei en imagoverbetering van de volleybalsport, maar de omgang met de jongeren is een belangrijk aspect in het gehele concept. De hiervoor genoemde situaties en voorbeelden zijn te kopiëren naar uw eigen lesgeefsituatie. Dit krijgen wij ook van vele docenten lichamelijke opvoeding te horen, wanneer wij een event op een middelbare school hebben georganiseerd. Het is

net even een andere invalshoek, waarmee doelstellingen eerder gerealiseerd kunnen worden en waarin de betrokkenheid van de jongeren groter is. Graag laten wij u zien wat de mogelijkheden met U VX zijn. Misschien zullen er slechts kleine aanpassingen in uw lessen plaatsvinden of er zal een U VX-event op uw school georganiseerd kunnen worden. De manier van organiseren zal in elk geval duidelijk worden.

In 2008 organiseren wij minimaal vier UVX-tours in Nederland. In een UVX-tour wordt in één stad, tien keer per jaar, om de vijf á zes weken, een UVX-event georganiseerd. Vijf van deze events zullen op scholen plaatsvinden en vijf grotere events worden op de unieke locaties in de stad georganiseerd. In 2008 doet de NeVoBo met de UVX-tour de steden Groningen, Den Haag, Rotterdam en Eindhoven aan. Naast de UVX-

tours organiseren wij ook eenmalige events, de zogeheten UV-Xclusives. Deze eendaagse events zijn ook erg geschikt voor scholen en verenigingen.

Resultaten in Groningen

1300 UVX-members in regio Groningen

Totaal 1200 deelnemers UVX-tour Groningen

40% jongens, 60% meisjes

25% van de schoolgaande jongeren in Groningen kent UVX

67% leden NeVoBo, **33% niet leden**

77% sporters, **23% niet sporters**

Tot nu toe 81.000 unieke bezoekers website www.uvx.nl

Gemiddeld 400 bezoekers per dag.

In mijn inleiding heb ik natuurlijk enigszins gechargeerd, maar er zit zeker een kern van waarheid in. Dat bewijzen wij nu met UVX, de resultaten zijn goed maar veel belangrijker is dat reacties van de jongeren nog beter zijn. UVX moet de jongere een andere kijk op sport geven en daar willen wij graag samen met u en uw school een bijdrage aan leveren.

UVX is een product van de Nederlandse Volleybal Bond. In 2006 gestart met een pilotproject in de gemeente Groningen. Voor meer informatie kijkt u op:

www.uvx.nl, www.bossaball.nl, www.uvx.hyves.nl

Wilco Nijland is productontwikkelaar Jeugdvolleybal.

Foto's: fotografen UVX

Correspondentie: nijland@nevobo.nl

ATLETIEK: LOPEN (4) SPRINTEN IN HET BASISONDERWIJS EN AANVANGSACTIVITEITEN VOOR HET VO

Dagelijks rennen kinderen. In veel gevallen achter iets of iemand aan. Of vanzelfsprekend voor iemand anders uit. Tikspelletjes, voetbaltraining en verstoppertje zijn hiervan voorbeelden bij uitstek. Vaak ook rennen kinderen tegen elkáár, in een poging om als eerste bij een bijvoorbeeld vooraf afgesproken lantaarnpaal te zijn. Of tegen een vader die vanuit een onmogelijke achterstandspositie moet proberen om toch eerder de auto te raken dan zijn zoon of dochter die er al bijna tegen aan staat.... Renspelletjes en 'lopen op je hardst' zijn kortom onlosmakelijk verbonden met het leven. En in bijzonder het spelende leven van jonge kinderen. Door: Bas Baremans

INLEIDING

Maar renspelletjes maken ook deel uit van de gymles. Niet alleen om kinderen beter te leren sprinten of hen te helpen bij het maken van een snellere start, maar simpelweg omdat er ook veel plezier aan dergelijke spelen is te ontleen. Dat veronderstelt echter wel een wat andere insteek, dan die welke in de wedstrijdathletiek gangbaar is. Daar is immers slechts één winnaar en zijn er vele verliezers. Bovendien is het lopen tegen een medeleerling waarvan bekend is, dat deze veel sneller is niet erg motiverend. De winnaar is immers vooraf genoegzaam al bekend. Dit artikel schetst een aantal loopsprintvormen voor het onderwijs (BO/VO), die wél gedurende langere

tijd interessant zijn en binnen (beperkte) niveauverschillen voor beide partijen uitdaging bieden.

ACTIVITEIT 1: BEST OF FIVE

Arrangement: twee leerlingen, vijf pilonnen, vijf pittenzakjes, één krijtje.

Twee leerlingen staan tegenover elkaar opgesteld. Op ongeveer een derde deel van de onderlinge afstand tussen beide leerlingen staat een serie van vijf pilonnen opgesteld. Steeds met een tussenruimte tussen twee opeenvolgende pilonnen van ongeveer een halve meter. De posities waarop de pilon-

nen horen te staan zijn gemarkeerd met een krijtstreepje. In het midden liggen vijf pittenzakjes, waarvan er één op de middelste pilon is geplaatst. De looper die het dichtste bij de pilonnen staat heeft steeds het initiatief. Pas als hij start mag ook zijn tegenstander vertrekken.

Doel voor de startende looper is om het pittenzakje dat op de middelste pilon ligt te pakken en ongetikt terug te keren naar de eigen lijn.

- Lukt dat dan mag het pittenzakje worden gehouden door de startloper. Het staat nu één nul. In de volgende beurt komt het pittenzakje echter één pilon dichtbij zijn tegenstander te liggen.
- Lukt het de startloper niet om de eigen lijn ongetikt te passeren, dan gaat het pittenzakje naar zijn tegenstander. In een volgende beurt komt het nieuwe pittenzakje in dit geval echter één pilon dichtbij de startloper te liggen.

Het spel eindigt in deze rolbezetting zodra een van beiden als eerste drie punten heeft. Er wordt hierna gewisseld van functie en dus ook van zijde. De pittenzakjes komen weer terug in het midden te liggen. De telling gaat echter door nadat het eerste pittenzakje weer op de middelste pilon is geplaatst. De vraag is natuurlijk wie na twee runs het hoogste aantal punten heeft.

ACTIVITEIT 2: KING OF STARTS

Arrangement: drie leerlingen (twee lopers en één scheidsrechter), twee startblokken (alternatief start met voetensteun), één krijtje of tape.

Twee lopers nemen plaats in twee naast elkaar opgestelde startblokken. Op vijftien meter afstand staat de scheidsrechter. Op het commando 'KLAAR' brengen de lopers hun heupen omhoog. Het commando 'AF' vormt voor hen het teken waarop zij mogen vertrekken. Gelijktijdig daarmee brengt het jurylid beide armen naar opzij. De lopers dienen het jurylid elk aan hun eigen kant te passeren. Winnaar is diegene die als eerste de hand van het jurylid raakt.

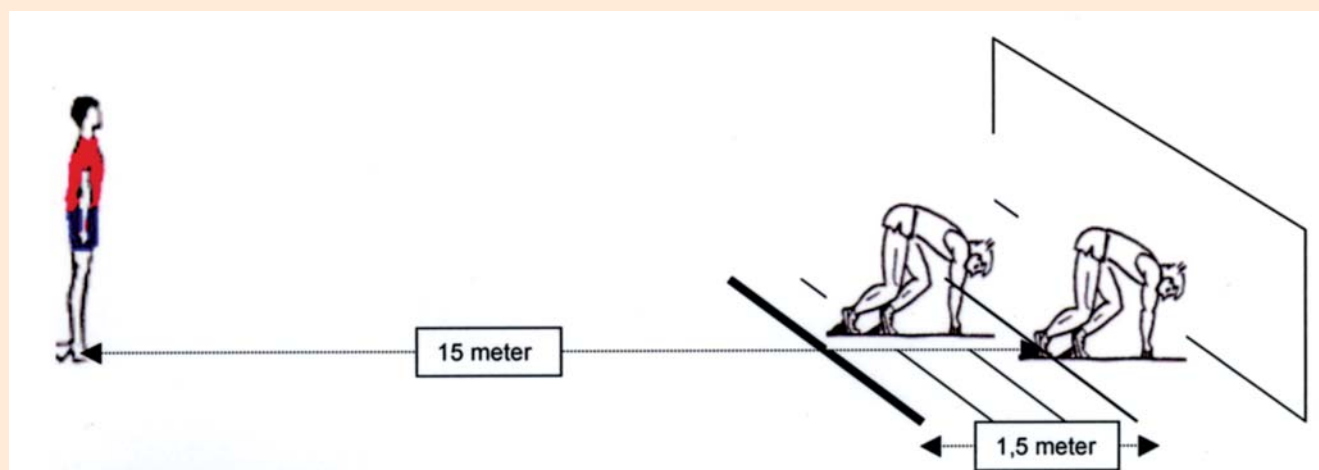
De verliezer mag (moét) in de tweede run zijn startblok een halve meter naar voren plaatsen. Vanzelfsprekend stijgen daarmee zijn kansen om te winnen. Wel geldt dat diegene die als eerste zijn startblok over de anderhalvemeterlijn moet plaatsen definitief heeft verloren.

Alternatieven:

- in plaats van een echt startblok kan ook gebruik worden gemaakt van een medeleerling die met zijn voeten het start-

Figuur 1: Best of five

Figuur 2: King of starts

Figuur 3: Run to get

	1 Op uw plaatsen • Eén knie op de grond • Handen achter de startstreep • Duimen naar voren
	2 Klaar • Schouders naar voren (boven of voorbij de handen) • Heupen omhoog (10-15 cm boven schouders) • Kijken naar de grond voor je
	3, 4 af! • Achterste been fel naar voren brengen • Tegengestelde arm onmiddellijk mee naar voren bewegen
	5 Het been dat in de starthouding was heeft het langste contact met de grond c.q. het startblok en wordt volledig gestrekt
	6, 7 De eerste passen zijn ruim en ondersteund door een felle arminzet. Het lichaam komt geleidelijk meer rechtop

blok vormt voor de loper. In dat geval dient de loper eerst de knielhouding aan te nemen en past de medeleerling zich daarop met zijn voeten aan. De medeleerling staat hierbij aan de zijde van het voorste been

- indien het startblok de neiging heeft weg te schuiven kun je dit voorkomen door de achterzijde door een medeleerling met de voet te laten tegen houden.

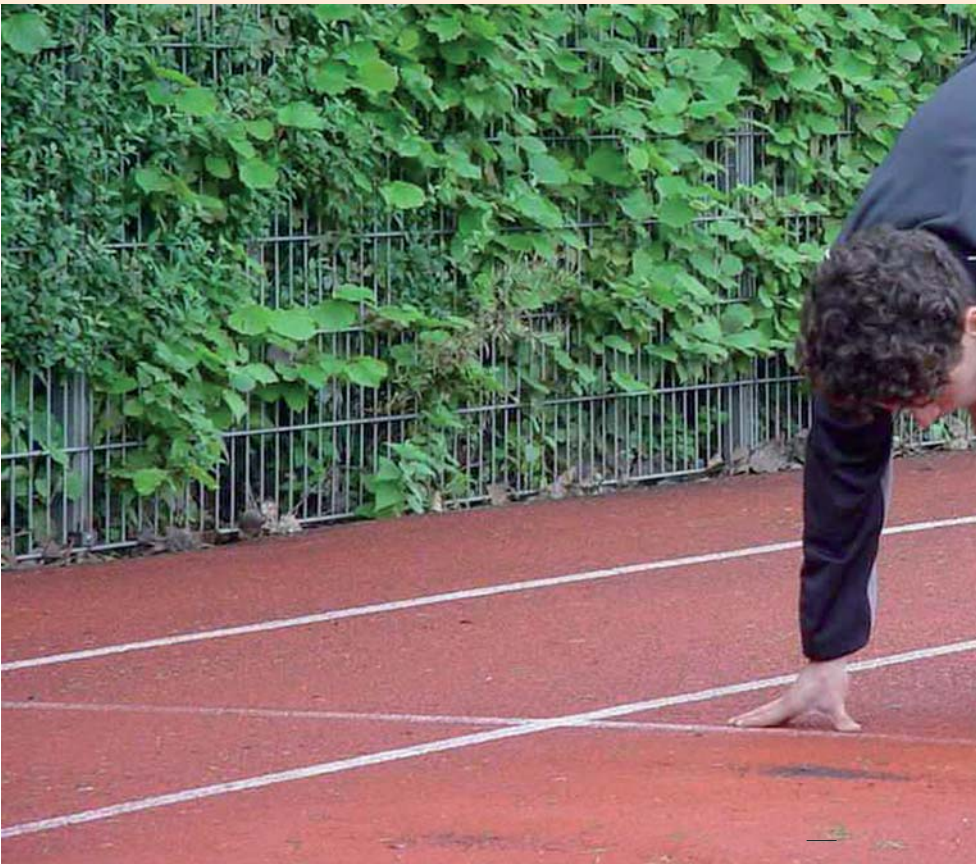
ACTIVITEIT 3: RUN TO GET

Arrangement: zes tot tien leerlingen (twee scheidsrechters en vier tot acht lopers), vier startblokken (alternatief start met voetensteun), twaalf tot 24 partijlintjes, één krijtje of tape.

Aan de kopse kant zijn aan weerszijden van de zaal elk twee startblokken geplaatst. In het midden staan twee scheidsrechters, die elk verantwoordelijk zijn voor hun eigen loopbaan. De lopers dienen zich zodanig te verdelen, dat elk van hen een tegenstander heeft die ongeveer even snel is. De tegenstanders stellen zich aan weerszijden van de zaal op. Er kan steeds door vier lopers (één koppel lopers per loopbaan) min of meer gelijktijdig worden gelopen. Per deelnemend koppel lopers zijn zes partijlintjes nodig. Elke ploeg kent twee tot vier lopers.

Onderstaande beschrijving zal zich verder richten op de situatie met één koppel lopers.

De scheidsrechter staat aan de zijkant van de loopbaan opgesteld en houdt een partijlintje met gestrekte arm recht voor zich uit. Op het commando 'KLAAR' brengen de lopers hun heupen omhoog. Het commando 'AF' vormt voor hen het te-

ken waarop zij mogen vertrekken. De sprinters rennen vervolgens beiden zo snel mogelijk naar de scheidsrechter toe.

Er doet zich hierna de volgende mogelijkheid voor, waarbij steeds geldt dat de middenlijn door elk van beide lopers slechts overschreden mag worden, nadat het lintje door de tegenstander daadwerkelijk is gepakt. Doet een van beide lopers dit tegen deze afspraak in toch, dan ontvangt de tegenpartij het lintje.

- Indien één van beide lopers nadrukkelijk eerder bij de scheidsrechter is dan zijn tegenstander, kan hij het lintje uit de hand van de scheidsrechter pakken om vervolgens te trachten de eigen startlijn ongetikt te bereiken. Lukt dat, dan mag hij het lintje houden. Wordt de pakker van het lintje op de terugweg onverhoopt voor de startlijn getikt, dan gaat het lintje over naar zijn tegenstander.
- Indien beide lopers ongeveer gelijktijdig bij de scheidsrechter aankomen, ontstaat een dilemma. Beide lopers mogen immers trachten het lintje te stelen en dit thuis te brengen. Maar beiden mogen op de terugweg dan eveneens worden getikt. Lopers kunnen ook proberen de ander door middel van het maken van schijnbewegingen over de middenlijn te lokken. Dat levert immers ook het lintje op. Omdat beide lopers initiatief hebben is de uitkomst echter altijd verrassend en aanleiding tot verwondering.

In de groepswedstrijd die aldus ontstaat is die partij winnaar, die als eerste de helft van het aantal lintjes plus één heeft behaald. Indien nodig zou om het aantal valse starts te beteugelen de volgende afspraak kunnen worden gemaakt. Een eerste valse start blijft onbestraft. Voor elke volgende valse start, ontvangt de tegenpartij een gratis lintje.

Opmerkingen aangaande sprinten in de zaal:
Het sprintlopen in de zaal kent één groot nadeel. Dat betreft

vanzelfsprekend de hoeveelheid uitlooptruimte. Want daar waar je van leerlingen vraagt om binnen zo kort mogelijke tijd een zo hoog mogelijk tempo op te roepen, moet je hen ook in de gelegenheid stellen om dat tempo weer op een aanvaardbare wijze tot 'nul' terug te brengen. Dat heeft in ieder geval twee consequenties:

- 1) de finish zal op voldoende afstand van de muur moeten zijn. Ook met het oog op onfortuinlijke valpartijen vlak ervoor. Een 'head first' richting de muur is immers wel het laatste waar je als docent op wacht
- 2) in de richting waarin wordt gelopen dienen tegen de muur turnmatjes of een dikke mat te worden geplaatst. Een te hoog sprinttempo dat in de beperkte uitlooptruimte niet kan worden teruggebracht kan via de matjes enigszins worden opgevangen. Deze beschermingsmaatregel doet een beetje denken aan de 'keerwand' die bij indoor-sprintnummers gebruikelijk is. Ook bij een valpartij vlak voor de finish is een mat voor de muur waarschijnlijk de enige redding tegen serieus letsel.

De bovenvermelde sprintloopvormen zijn vanzelfsprekend ook buiten op de baan of op een droog grasveld uit te voeren, waar dergelijke maatregelen niet nodig zijn.

In alle bovenvermelde situaties kan worden lesgegeven op de volgende zaken: een alerte reactie op het startsignaal, een doelmatig vertrek uit het startblok en een vloeiende en efficiënte overgang van starten naar lopen. Aangaande een goede start zijn daarbij de volgende opmerkingen te maken:

- de start dient dominant naar voren te zijn gericht
- de romp dient pas geleidelijk aan te worden opgericht
- de start dient onmiddellijk te worden ondersteund door de armen
- er dient van meet af aan met royale, stuwende passen te worden weggelopen.

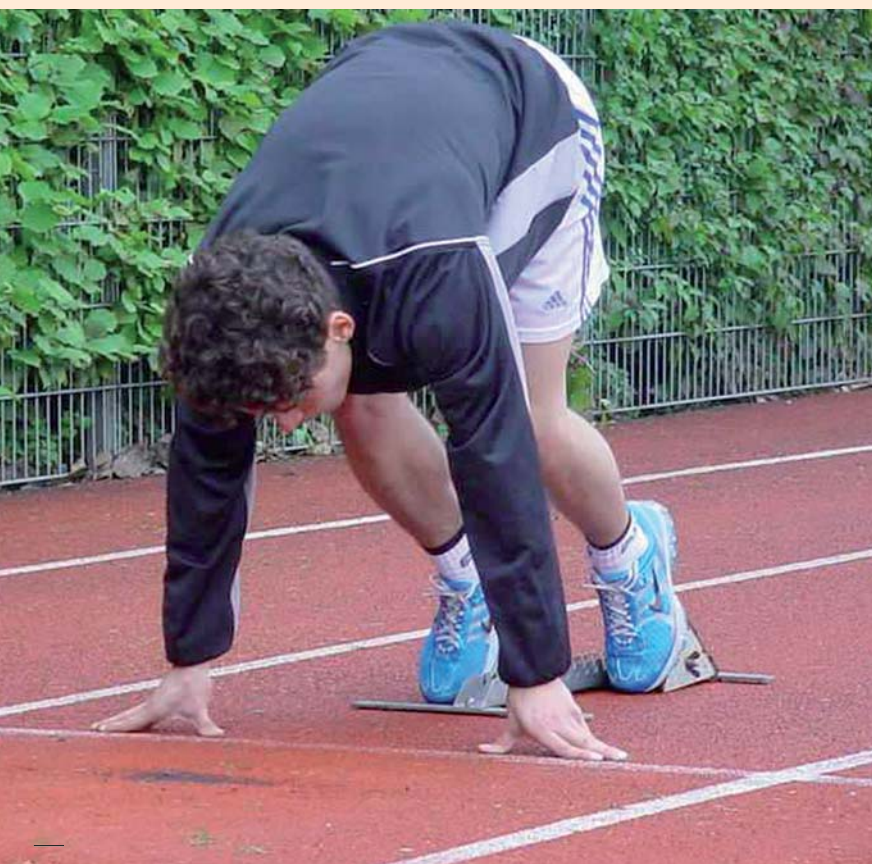
Sprinten dat langs deze weg wordt geïntroduceerd zal vermoedelijk op veel meer enthousiasme onder leerlingen kunnen rekenen, dan het 'traditionele wedstrijdjes lopen tegen elkaar'. Mits ook andere vormen zijn ingebracht is met deze laatste vorm op zichzelf echter niet veel mis. Behalve onderlinge competitie is het daarbij echter vooral interessant om te zien in hoeverre jij zelf na verloop van tijd sneller hebt leren lopen dan voorheen. Oftewel, heb jij JEZELF verbeterd? Dit levert behalve een veel reëlere 'maat' (zowel letterlijk als figuurlijk) ook veel meer potentiële winnaars op. Iedereen die op den duur (door goed onderwijs op vooral een doelmatiger start) sneller is gaan lopen, is immers winnaar. De roep naar een PR kan dan niet uitblijven.

Over de auteur

Bas Baremans is docent atletiek aan de Calo te Zwolle

Foto's en tekeningen: Bas Baremans

Correspondentie: cp.baremans@windesheim.nl

JUDO IS EEN MAKKIE (2) (OOK ZONDER PAKKIE)

De belangstelling voor stoeien is de afgelopen jaren onder collega's aanzienlijk toegenomen. Daarop inspeland biedt dit artikel uit een serie van drie artikelen een uiteenzetting van mogelijkheden op het gebied van judo. Voor docenten nòg interessanter en voor leerlingen nòg uitdagender dan trek- en duwspelletjes en stoeien om de bal. En uiteraard, alle begin is een makkie. In het eerste artikel zijn de verantwoording en de uitgangspunten, de grote lijn en de houdgreep (stap1) aan de orde gekomen. In deel twee gaat het om loskomen (stap 2) en het kantelen keren (stap 3). Door: Thijs Mensink

DE GROTE LIJN

We starten met het controleren, de houdgreep, om gelijk het intrinsieke doel van het Ne-waza op elk niveau duidelijk te maken. Bekend zijn met houdgrepen geeft betekenis aan alle aanvallende en verdedigende handelingen, resp. loskomen (Uke), continueren (bovenblijven-Tori), kantelen en keren (Tori), blokkeren (Uke), combineren (Tori) en overnemen (Uke wordt Tori).

Stap	TORI	UKE
1	controleren	ondergaan
2	continueren	loskomen
3	kantelen en keren	blokkeren
4	combineren	ondergaan
5	ondergaan	overnemen

Stap 1, het controleren en het ondergaan met houdgreep is in het eerste artikel aan bod geweest. We vervolgen met stap 2 en 3.

STAP 2 CONTINUEREN EN LOSKOMEN

Hoe komen we eruit en hoe blijven we boven? Deze stap bestaat uit diverse mogelijkheden die ruimte bieden aan een zeer gedifferentieerde aanpak. Het betreft hier het *loskomen* uit de houdgreep door Uke *of* het *continueren* van de houdgreep door Tori. Telkens wordt eerst de mogelijke bevrijding aangeboden en uitgevoerd gevolgd door een reactie van Tori (Kata). Vervolgens wordt er geoefend met halve en

volledige weerstand (Randori). In stap 1b zijn de verschillende mogelijkheden om los te komen al beschreven. Bij de eerste mogelijkheid probeert Uke naar Tori toe op zijn buik te draaien (Foto 6: Makkie 2).

Tori reageert door met links de rechterarm van Uke los te laten en de tegemoetkomende linkerarm op te vangen (de ellebogen haken in elkaar). Nu duwt Tori Uke terug op de rug naar een borsthoudgreep- Mune-gatame, waarbij Tori de zijdelingse positie met drie steunpunten (Kesa-positie) inruilt voor een buikpositie met vier steunpunten (Shio-positie) (Foto 7: Makkie 3).

Foto 6: Makkie 2

Foto 7: Makkie 3 naar de borsthoudgreep Mune-gatame

Uitbreiding: Het wordt langzamerhand duidelijk dat Uke met de ene arm altijd meer ruimte heeft dan met de andere. Na het overpakken naar Mune-gatame is immers de rechterarm losgelaten en heeft daardoor de hele rechterflank van Uke meer ruimte gekregen. Het is nu dus gemakkelijker om juist van Tori af te draaien. Tori kan daarop weer reageren door de wegdraaiende rechterarm van Uke op te vangen naar de schouderhoudgreep (Foto 8: Kata-osae-gatame).

Uitbreiding 2: Bij de tweede mogelijkheid probeert Uke Tori over zich heen te tillen. Dit lukt nooit direct maar soms wel als Uke eerst naar Tori toedraait, waarop Tori Uke terugduwt. De rechterarm van Tori zit daarbij lastig in de weg en Tori kan met rechts nog extra steun zoeken op de mat of het tillen te paretten. (Dit is de enige bevrijdingsmogelijkheid die meer kans van slagen heeft vanuit een gewone Kesa-gatame, omdat Uke daarbij zijn gehele linkerarm vrij heeft om Tori om zijn middel te pakken.)

Uitbreiding 3: Bij de derde mogelijkheid 'loopt' Uke eerst met zijn benen zo ver mogelijk naar links om vervolgens te proberen tot zit te komen. De houdgreep kan dan worden overgenomen.

Beide judoka's kunnen zo leuk heen en weer schommelen en om de beurt dezelfde houdgreep maken zonder elkaar tussen door los te laten. Tori kan dit tegengaan door voorover te

Foto 9: Houdgreep overnemen

Foto 8: Naar de borsthoudgreep Kata-osae-gatame

buigen en/of met zijn benen te scharen (rechterbeen onder het linkerbeen door naar achteren steken).

Uitbreiding 4: Bij de vierde mogelijkheid speelt snelheid een grote rol. Uke probeert Tori's benen te vangen door eerst met links over Tori's linkerbeen aan te vallen en vervolgens het rechterbeen er onderdoor te wringen. Tori reageert het best door snel met zijn benen naar voren te 'lopen'.

STAP 3, KANTELEN KEREN EN BLOKKEREN

Hoe komen we erin en hoe blijven we eruit?

Vanuit diverse uitgangsposities (beschreven als 'de Ne-waza spelsituaties' in het boek 'Judo in beweging' van Douwe Boersma) kan Tori proberen, door keren of kantelen te komen tot Kuzure-kesa-gatame. Uke kan proberen deze aanvallen te blokkeren.

3 a Neutrale posities voor Uke en Tori

In de eerste situatie gaan we uit van een neutrale positie,

Foto 10: Let op de tenen

11

12

Serie 11-13: Makkie 4

13

14

15

16

17

Serie 14-17: Heupworp met vasthouden

waarbij eerst geen verschil is in houding, zodat beide judoka's zowel Tori als Uke kunnen zijn. Beide judoka's zitten rechtop op de knieën tegenover elkaar. De tenen omgekruld zodat de bal van de voet contact houdt met de mat. Dit is belangrijk om te voorkomen dat je voeten op slot komen te zitten, wanneer je achterover geduwd wordt (Foto 10). Met links pak je de ander bij de rechterbovenarm, met rechts omvat je zijn middel. Tori kantelt Uke rechts-schuin voorover (vanuit Uke gezien) door naar links te draaien, trekkend met links, duwend met rechts. Hierbij helpt het om de rechtervoet als afzetpunt op de mat te plaatsen. Zodra Uke is omgekanteld, zoekt Tori met zijn rechterhand, over Uke heen, steun op de mat om te voorkomen dat hij er direct met het volle gewicht bovenop ploft en om de juiste Kesa-positie te kunnen innemen (Foto's 11-13: Makkie 4).

Uitbreiding: Tori gaat staan en maakt een halve heupworp (Uki-goshi) door geheel met zijn rug naar Uke toe te draaien

en hem om zijn rechterheup heen te trekken. Uke valt geleidelijk vanuit kniezit voorover en hoeft de valtechniek dus niet op hoog niveau te beheersen. Het is wel belangrijk dat Tori niet mee valt, maar stevig rechtop blijft en Uke's rechterarm hoog houdt, zodat deze op zijn linkerzijde kan landen en niet plat op de rug (Foto's 14-17).

In het laatste deel van deze serie laten we nog twee uitbreidingen zien en vervolgen we met combineren (stap 4) en overnemen (stap 5).

Over de auteur

Thijs Mensink is docent zelfverdediging aan de Hogeschool van Amsterdam afdeling ALO

Wordt vervolgd

Foto's: Hans Dijkhoff

Correspondentie: m.e.m.mensink@hva.nl

EN VERDER

GEZONDERWIJS-WEBSITE GELANCEERD

Op 3 oktober is de website “Gezonderwijs” officieel in gebruik genomen tijdens een symposium in Den Haag. De site wil professionals werkzaam in het basisonderwijs ondersteunen bij het vormgeven aan beleid op gebied van voeding en beweging in het basisonderwijs. Gezonderwijs is een initiatief van de Hartstichting, het Voedingscentrum en de Nederlandse Zuivel Organisatie.

Door: Lars Borghouts

Er is een enorm aanbod van middelen, lessen en projecten op het gebied van voeding en beweging voor basisscholen. Scholen zien soms door de bomen het bos niet meer. Toch is er veel belangstelling voor, omdat ook scholen in hun dagelijkse praktijk constateren dat het aantal kinderen met overgewicht snel toeneemt. Om basisscholen te helpen brengt de website Gezonderwijs (www.gezonderwijs.nl) een groot aantal initiatieven op een overzichtelijke wijze bij elkaar, en biedt ook extra ondersteuning, onder andere in de vorm van een online te bevragen schooldiëtist.

Tijdens het Gezonderwijs-symposium ter ere van de lancering van de site sprak staatssecretaris Sharon Dijksma van onderwijs haar waardering uit voor het initiatief. Ze wees erop dat het stimuleren van gezond gedrag en een gezonde leefstijl hoort bij de rol van de basisscholen, en dat het daarom ook in de kerndoelen is opgenomen. De wijze waarop de scholen hieraan invulling geven staat hen echter vrij, en methoden voorschrijven doet OCW dan ook niet. Gedurende het vervolg van het symposium kwamen enkele voorbeelden van ‘good practice’ voorbij: scholen die erin geslaagd

zijn om het thema gezondheid te verankeren in het schoolbeleid en die met veel enthousiasme uitvoering geven aan dat beleid. Vanuit deze scholen kwam echter de opmerking dat veel initiatieven afhankelijk zijn van tijdelijke projecten en – subsidies. De continuïteit is daardoor een probleem. Prof. Hans Brug van het EMGO-instituut (Amsterdam) wees er in zijn bijdrage op dat ‘weten is nog niet willen- en willen is nog niet kunnen’. Met andere woorden, mensen voorlichten over een gezonde leefstijl leert hen daar dan misschien wel iets over, maar dat wil nog niet zeggen dat ze hun leefstijl ook willen en kunnen veranderen. Hij hield dan ook een sterk pleidooi voor strikte regels op scholen omtrent voeding: ‘we verbieden roken en alcohol op scholen wel, maar suikerhoudende drankjes en snoep niet. Terwijl

meer kinderen last hebben van de gevolgen van overgewicht dan van tabak en drank’. Volgens Brug moeten we op de scholen streven naar een ‘gezondheidsbeschermende’ omgeving. Het symposium werd afgesloten met een ‘Lagerhuisdebat’ waarin vooral bleek dat de meeste aanwezigen, in tegenstelling tot de inmiddels vertrokken staatssecretaris Dijksma, enige sturing op dit terrein vanuit de overheid helemaal geen slecht idee zouden vinden. De problematiek rondom slechte voeding en te weinig beweging loopt volgens hen té zeer uit de hand om te blijven afwachten of de scholen het op juiste wijze kunnen en willen aanpakken.

Lars Borghouts is lector Fysieke Activiteit en Gezondheid bij Fontys Sporthogeschool Tilburg/Sittard.

T

LESSENREEKS DUURSPORT (1)

Tijdens het schooljaar 2004-2005 heeft Stichting Leerplan Ontwikkeling (SLO) besloten om enkele lessenreeksen die zichzelf in de praktijk bewezen hebben uit te geven. Deze lessenreeksen kregen de naam 'goodpractice' en komen voort uit de onderwijspraktijk. De 'goodpractice' lessen zijn een voorbeeld van een project waarbij samenwerking gezocht kan worden tussen de vakken LO, biologie en wis- kunde. Eén van deze lessenreeksen betrof duursport, dat onder andere gericht is op de bovenbouwklassen in het voortgezet onderwijs. In dit eerste artikel van twee zullen de eerste twee lessen uit deze lessenreeks besproken worden.

Door: Jeroen Rietvelt

INLEIDING

In verschillende adviezen opgesteld door onder andere de Gezondheidsraad, het Voedingscentrum en de Raad voor de Volksgezondheid en Zorg^{1,2,3,4} is vastgesteld dat het aantal personen in Nederland dat kampt met overgewicht sterk is toegenomen in de afgelopen jaren. In deze adviezen wordt tevens de zorg uitgesproken dat er geen aanwijzingen zijn dat de stijgende lijn aan het ombuigen is. Speciale aandacht wordt in de adviezen besteed aan de doelgroep kinderen en jong volwassenen. Resultaten laten zien dat overgewicht bij kinderen een groter probleem is dan tot nu toe werd aangenomen. TNO Kwaliteit van Leven toont in recentelijk onderzoek aan dat gemiddeld zeventien procent van de meisjes en veertien procent van de jongens tussen vier en vijftien jaar oud te dik is. Dit is een flinke toename in vergelijking met de resultaten uit de Landelijke Groei-studie 1997. *'Op sommige leeftijden is het percentage kinderen met overgewicht verdubbeld. Het percentage kinderen waarbij sprake is van obesitas (extreem overgewicht), is in een aantal leeftijdscategorieën zelfs verdrievoudigd.'*⁴ De verwachting is dat de groep te dikke kinderen de komende jaren nog meer zal toenemen. Volgens de Nederlandse Vereniging van Diëtisten wordt dit vooral veroorzaakt door te weinig lichaamsbeweging en niet zozeer door te veel eten. Middels een geringe tijdsinvestering zou de bewegingsarmoede aangepakt kunnen worden. Hierdoor zal een gezondheidsverbetering het mogelijke gevolg kunnen zijn,

concludeert het NOC*NSF. Regelmatige lichamelijke inspanning op jonge leeftijd kan namelijk een preventieve waarde hebben voor de gezondheid. Daarnaast zal inzicht in eigen conditie en bewegingspatroon ook aanleiding kunnen geven tot een verandering in het bewegingsgedrag bij kinderen en jong volwassenen. Kinderen moeten meer bewust gemaakt worden van het principe van een leven lang fit zijn. Naast de ouders kan de vakleerkracht hier een belangrijke bijdrage aan leveren binnen de lessen bewegingsonderwijs.

Overgewicht wordt veroorzaakt door verschillende factoren. Naast omgevings-, genetische en fysiologische factoren spelen ook de gedragsmatige factoren een belangrijke rol. Hierbij valt te denken aan lichaamsbeweging en voeding. In de lessenreeks duursport wordt de aandacht gevestigd op het aspect lichaamsbeweging.

Shuttle run test

FOTO: WIM OTTE

De lessenreeks duursport is te downloaden via de site van SLO. Kijk voor meer informatie op het internet bij <http://www.slo.nl/themas/00124/00004/00002/00002/>

DOELGROEP

Uit de resultaten van het onderzoek van TNO Kwaliteit van Leven blijkt dat overgewicht een onderwerp van gesprek is binnen de doelgroep vier tot en met vijftien jaar. Binnen het voortgezet onderwijs kan deze lessenreeks vanaf de brugklas gebruikt worden. Rondom de onderwerpen ademhaling, bloed, bloedsomloop en verbranding die binnen het vak biologie behandeld worden kan integratie plaats vinden tussen beide vakken. Aangezien deze onderwerpen pas in de bovenbouw nader behandeld worden, zal de lessenreeks duursport vooral in deze fase een vakoverstijgend karakter kunnen krijgen. Voor de lessenreeks betekent dit dat deze het beste uit de verf komt als de leerlingen 14 tot 15 jaar oud zijn. Dit kan zowel in het vmbo als in de havo/vwo-afdeling.

WAT LEREN DE LEERLINGEN?

De lessenreeks duursport bestaat uit vier lessen en is erop gericht leerlingen inzicht te geven in verschillende aspecten van de trainingsleer die van invloed zijn op conditieverbetering. Hierbij zal de nadruk vooral op het uithoudingsvermogen liggen. Daarnaast worden ook de bewegingseigenschappen

kracht en snelheid behandeld. Het gaat in de lessenreeks om zowel beweeg- en regeldoelen als om kennisdoelen. Daarnaast kunnen de leerlingen zowel aan domein specifieke doelen (atletiek) voldoen als aan vakoverstijgende doelen (biologie, wiskunde, ict). De lessenreeks resulteert uiteindelijk in een duursportprofiel. De leerlingen zullen als rode draad door de lessenreeks heen een duursportprofiel voor zichzelf gaan ontdekken en opstellen. In dit profiel komt naar voren met welke sporten en bewegingsvormen zij de meeste affiniteit hebben om het uithoudingsvermogen te verbeteren. Uiteindelijk zal de lessenreeks aan het einde uitmonden in een eindverslag waarin de leerlingen reflecteren op hun gemaakte keuzes. Binnen de lessenreeks wordt er naar gestreefd om vooral praktisch bezig te zijn met de stof. Hierbij zal een stuk theoretische onderbouwing en verwerking van de lesstof ondersteunend zijn.

RANDVOORWAARDEN

Voordat er een begin gemaakt kan worden met de lessenreeks, zal de school bepaalde middelen moeten hebben. Zo zal de

school moeten beschikken over hartslagmeters. Hierbij zal eenderde van de groep over een hartslagmeter moeten kunnen beschikken. Daarnaast kunnen de lessen zowel binnen als buiten gegeven worden. De voorkeur gaat in de lessenreeks uit naar een combinatie van beide. Verder wordt in de lessenreeks gebruik gemaakt van steps. Hierbij is het uitgangspunt dat er twee leerlingen op één step werken. Ook wordt er gebruik gemaakt van een weegschaal en van springtouwtjes.

STUDIELAST

De totale studielast bedraagt 400 minuten (kader 1). In de lessenreeks is uitgegaan van vier blokken waarbij een enkele les 45 minuten duurt. Gezien het feit dat lessen bewegingsonderwijs iets later beginnen en iets eerder stoppen, is er uitgegaan van 75 minuten effectieve lestijd. In totaal geeft dit een studielast binnen de lessen van 300 minuten. Van de leerlingen wordt verwacht dat zij alle vier de lessen volgen. Daarnaast wordt van de leerlingen verwacht dat zij tijdens de lessen actief deelnemen. Een deel van de verwerkingsopdrachten kunnen in de lessen worden uitgevoerd. Na les één 'testen van je hart' zullen de leerlingen nog ongeveer 15 minuten nodig hebben voor de opdracht. Dit zal ook het geval zijn na les drie 'energiesystemen'.

In de eerstvolgende les na het afronden van de lessenreeks duursport zullen de leerlingen hun eindverslag in moeten leveren. In dit eindverslag zijn de verwerkingsopdrachten opgenomen en zullen de leerlingen tot een conclusie moeten komen. Deze conclusie zal gericht zijn op het gekozen duursportprofiel en zal onderbouwd moeten zijn. De tijd die nodig is voor het eindverslag bedraagt maximaal 50 minuten. Tot slot zal de docent ongeveer 20 minuten nodig hebben voor de nabespreking van de verslagen.

Onderdeel	Tijd (in minuten)
Les 1 'Testen van je hart'	75
Les 2 'Sporten met je hart'	75
Les 3 'Energiesystemen'	75
Les 4 'Trainingsvormen'	75
Verwerkingsopdracht les 1	15
Verwerkingsopdracht les 3	15
Eindverslag	50
Nabespreking	20
TOTAAL	400

Figuur 1: Overzicht lessenreeks duursport

LES 1

De lessen zijn zo uitgewerkt dat ze direct te gebruiken zijn in de praktijk. Daarnaast bieden ze ook voldoende ruimte om naar eigen inzicht aangepast te worden. Elke les is op verschil-

Lesonderdeel	Leerlingen	Docent
Les 1: Testen van je hart	• inspanningstest afleggen • hartslagfrequentie meten • hartslagfrequentie medeleerling noteren • lesopdracht 1 maken • verwerkingsopdracht 1 maken	• lessenreeks uitleg • les- en verwerkingsopdracht uitleggen • uitleg test • uitleg hartslagmeter gebruik • controleren gezondheid leerlingen
Huiswerk	Verwerkingsopdracht 1	

Figuur 2: Overzicht inhoud les 1

Lesonderdeel	Leerlingen	Docent
Les 2: Sporten met je hart	<i>Station 1</i> • lengte en gewicht bepalen • BMI berekenen • lesopdracht 2A maken <i>Station 2</i> • berekenen hartslagzones • duursportprofiel(en) bepalen • lesopdracht 2A maken <i>Station 3</i> • sporten met een hartslagmeter om	• verwerkingsopdracht 1 nabespreken en aftekenen • uitleg over BMI en de begrippen overgewicht en ondergewicht • uitleg over beweegprofielen • beweegsituaties inrichten • uitleg hartslagmeter gebruik • uitleg over duursportprofielen
Huiswerk	Verwerkingsopdracht 2	

Figuur 3: Overzicht inhoud les 2

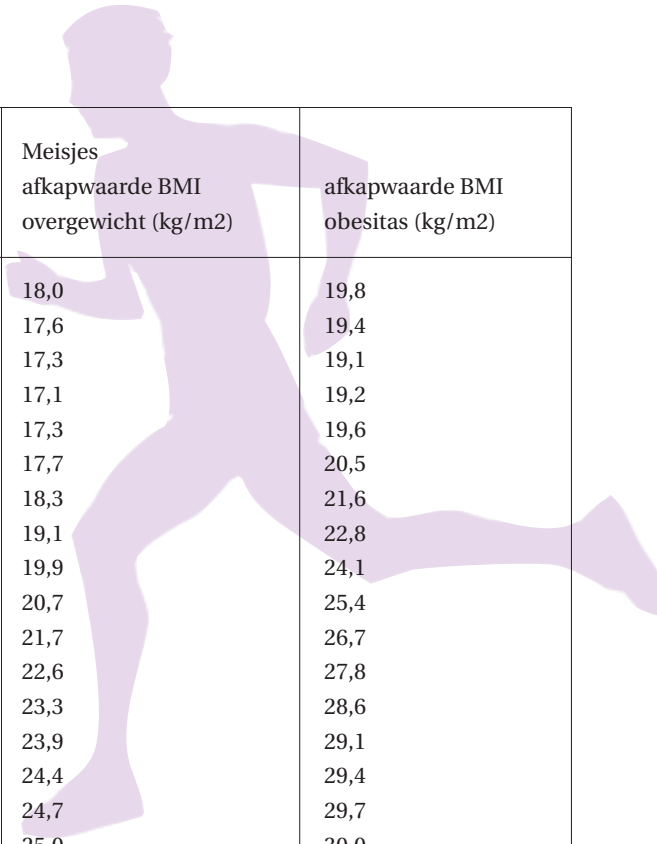
lende punten en niveaus uitgewerkt. Denk hierbij aan een uitwerking naar de inhoud ('lesonderdeel'), een uitwerking op leerlingniveau ('leerlingen') die aangeeft wat er van de leerlin-

Tijdens een tikspel dragen tikker en enkele lopers een hartslagmeter

gen verwacht wordt en een uitwerking op docentniveau ('docent'). Deze laatste uitwerking geeft richting aan de taken en het handelen van de docent binnen de les. Dit alles ziet er uit zoals in kader 2 is afgebeeld.

In de eerste les leren de leerlingen wat er gebeurt met het hart tijdens rust en inspanning. Dit zal verduidelijkt worden met het begrip hartslagfrequentie. Zij zullen afhankelijk van de beschikbare accommodatie binnen een shuttleruntest kunnen afleggen of buiten een conconitest op het veld of op de baan. Belangrijk is dat het een inspanningstest betreft waarvan het protocol uit een toenemende belasting bestaat. Dit in tegenstelling tot een gelijkblijvende belasting zoals bij een cooptest zichtbaar is. Voordat er gestart wordt met de test zal de docent uitleg geven over het gebruik van de hartslagmeters. Begrippen als rusthartslagfrequentie en maximale hartslagfrequentie worden uitgelegd. Vervolgens maken de leerlingen zelf tweetallen. De loper geeft zijn of haar hartslagwaarden door aan de niet lopende leerling die aan de kant zit. Als beide leerlingen de inspanningstest hebben afgelegd, zullen zij als huiswerkopdracht de gemeten waarden in een grafiek verwerken. Deze verwerkingsopdracht wordt door de docent aan het einde van de les uitgedeeld. Hierbij wordt uitgelegd dat de leerlingen tijdens elke les een verwerkingsopdracht

Leeftijd	Jongens afkapwaarde BMI overgewicht (kg/m ²)	afkapwaarde BMI obesitas (kg/m ²)	Meisjes afkapwaarde BMI overgewicht (kg/m ²)	afkapwaarde BMI obesitas (kg/m ²)
2	18,4	20,1	18,0	19,8
3	17,9	19,6	17,6	19,4
4	17,5	19,3	17,3	19,1
5	17,4	19,3	17,1	19,2
6	17,5	19,8	17,3	19,6
7	17,9	20,6	17,7	20,5
8	18,4	21,6	18,3	21,6
9	19,1	22,8	19,1	22,8
10	19,8	24,0	19,9	24,1
11	20,5	25,1	20,7	25,4
12	21,2	26,0	21,7	26,7
13	21,9	26,8	22,6	27,8
14	22,6	27,6	23,3	28,6
15	23,3	28,3	23,9	29,1
16	23,9	28,9	24,4	29,4
17	24,5	29,4	24,7	29,7
18	25,0	30,0	25,0	30,0

Tabel 1: Internationale criteria voor de signalering van overgewicht en obesitas bij kinderen⁵

krijgen die aan het einde van de lessenreeks in het eindverslag bijgevoegd moet zijn.

LES 2

De tweede les is een stationles (kader 3). De leerlingen worden over drie groepen verdeeld. Bij het eerste station moeten zij hun Body Mass Index (BMI) berekenen. Dit doen ze door hun lengte en gewicht te bepalen en in te vullen op het lesopdrachtformulier. Binnen dit lesstation moeten de leerlingen tot een (voorzichtige) conclusie komen omtrent hun gewicht in relatie tot hun lengte (tabel 1). Het tweede station is erop gericht om de hartslagzones te berekenen die horen bij de drie duursportprofielen. Deze profielen zijn: 1 'ik moet op gewicht blijven', 2 'ik heb geen conditie' en 3 'ik kan nog beter worden'. De leerlingen gaan binnen dit station na welk profiel voor hen het beste opgaat. Het derde station is gericht op sporten in een hartslagzone. Deze groep leerlingen gaat een willekeurige bewegingsactiviteit uitvoeren met de hartslagmeters om. Deze activiteiten kunnen heel divers zijn. Denk hierbij aan spelvormen, bewegen op muziek zoals steps, klimmen, etc. De leerlingen gaan tijdens het uitvoeren van deze bewegingsvormen de betreffende activiteit verbinden aan het juiste duursportprofiel. Aan het einde van de les informeert de docent bij de leerlingen of zij enig idee hebben welke bewegingsactiviteiten bij welke profielen horen.

In het tweede en laatste deel binnen dit onderwerp zullen les drie en les vier besproken worden. Daarnaast zal ook stilge staan worden bij het afsluiten van de lessenreeks en het examendossier. Tot slot zullen er tips gegeven worden voor het gebruik van de lessenreeks.

Over de auteur

Jeroen Rietvelt is docent bewegingsonderwijs en bewegingswetenschapper met interessegebieden kracht- en duurtraining. Jeroen is verbonden aan de opleiding Sport en Bewegen in Hilversum en het Expertisecentrum Sport en Gezondheid (ESG) van de ALO Amsterdam. Binnen beide opleidingen is hij als anatoom/(inspannings)fysioloog werkzaam en ontwikkelt hij onder andere opleidingen en programma's op het gebied van fitness, krachttraining en bewegingsonderwijs. Bijvoorbeeld vanuit de invalshoek 'gezond bewegen' van het nieuwe Basisdocument bewegingsonderwijs voor onderbouw VO.

Referenties

- 1 Raad voor de Volksgezondheid en Zorg (2002). Gezondheid en Gedrag.
- 2 Kennis Centrum Overgewicht (2003). Overgewicht en obesitas. Publicatienummer 2003/7, Den Haag.
- 3 Gezondheidsraad (2007). Toetsing van het KCO rapport 'overgewicht en obesitas'.
- 4 Voedingscentrum (2006). Aantal kinderen met overgewicht stijgt schrikbarend.
- 5 Cole, T.J., Bellizzi, M.C. Flegal, K.M., e.a. (2000). Establishing a standard definition for child overweight and obesity worldwide: international survey. *BMJ* 2000; 320(7244): 1240- 3.

Correspondentie :j.rietvelt@rocva.nl

PROTOCOL BEWEGINGSONDERWIJS GERE

In deze rubriek mag u commentaar geven op zaken die dat in uw ogen verdienen. Met de inhoud hoeft de redactie het niet eens te zijn.

In het augustusnummer van *Lichamelijke Opvoeding* (jaargang 95 nummer 9) gaat Gert van Driel op de 'Eerste pagina' in op de totstandkoming van het protocol bewegingsonderwijs voor het primair onderwijs.

Terecht stelt de voorzitter van de KVLO dat de mbo-instellingen veel moeite hebben met het uiteindelijke resultaat voor wat betreft de positie van de leraarondersteuner bewegingsonderwijs en sport. Echter de manier waarop hij een en ander verwoordt roept om een reactie onzerzijds, aangezien hij de mbo-wereld, zoals hij dat noemt, in een zeer onprettig aanvoelend daglicht plaatst. Ik wil in mijn reactie ingaan op een drietal zaken uit het artikel en zal afsluiten met, eveneens drie, argumenten die wat mij betreft duidelijk maken waarom het protocol bewegingsonderwijs gezien kan worden als gemiste kans.

1 Van Driel suggereert dat er vanuit de mbo-wereld weerstand was tegen de totstandkoming van dit protocol. Het tegendeel is waar. Onze vertegenwoordiger Carin Biesterbosch heeft middels de dialoog een constructieve bijdrage geleverd, met als doel de positie van de lobos'er in het protocol op de juiste manier vast te leggen; in overeenstemming met het door werkgevers en werknemers geaccordeerde competentieprofiel van de Buurt-Onderwijs-Sport- medewerker (waaronder de lobos'er) en het voor ons geldende kwalificatiedossier dat door de minister is vastgesteld. We hebben niet zozeer moeite met een protocol waarin het een en ander wordt vastgesteld maar wel degelijk zeer veel moeite met de positie die de lobos'er in de uiteindelijke versie heeft gekregen. Duidelijk is dat er verschillen zijn c.q. horen te zijn tussen een mbo- en hbo-opgeleide. Het gaat te ver om daarmee beroepskrachten op niveau 4 (middenkaderniveau) te degraderen tot louter assistent. Good practice laat zien dat scholen wel degelijk baat hebben bij een lobos'er die onder verantwoordelijkheid van de groeps-/vakleerkracht zelfstandig onderdelen van het bewegingsonderwijs verzorgt.

2 Kwalitatief goed en veilig bewegingsonderwijs wordt niet alleen, zoals tussen de regels door te lezen is, een warm hart toegedragen door de KVLO. Binnen de opleidingen Sport en bewegen wordt daar zeer veel aandacht aan besteed, temeer ook daar de deelnemers binnen de andere poten van de BOS-driehoek zelfstandig met kinderen/jeugdigen aan de slag gaan en in hun functie gewaardeerd worden. Binnen deze werkvelden wordt overigens niet minder verwacht dat er veilig en pedagogisch wordt gehandeld.

3 In de derde plaats de beschuldiging van valse voorlichting. De voorzitter van de KVLO scheert iedereen over dezelfde kam. Het merendeel van de scholen geeft correcte voorlichting, overeenkomstig het bepaalde in het kwalificatiedossier:

Een BOS-medewerker richt zich op het vergroten van de maatschappelijke betekenis van sport, het onderhouden en stimuleren van sportparticipatie en het verbeteren van de maatschappelijke kwaliteit van sportaanbieders. Binnen het primair onderwijs ben je gericht op het geven van lessen bewegingsonderwijs onder verantwoordelijkheid van een bevoegd leraar en op het uitvoeren van daaruit voortvloeiende taken. Je functie heet dan Leraarondersteuner bewegingsonderwijs en sport, afgekort tot lobos.

De vraag doet zich voor of het huidige protocol en de opstel-

Taken bij de sportvereniging

FOTO: ANITA RIEMERSMA

JS GEREED: GEMISTE KANS

ling van het KVLO-bestuur in deze niet omschreven moet worden als gemiste kans. In mijn ogen is het dat namelijk. Ik heb hiervoor drie argumenten.

In de eerste plaats zal de huidige interpretatie van 'onder verantwoordelijkheid van' niet bijdragen aan een kwaliteitsverbetering van 'sport en bewegen' van jeugd aangezien hierdoor weinig duale banen zullen ontstaan, mede ook vanuit het kostenaspect. Het uiteindelijke resultaat zal namelijk zijn dat de meeste basisscholen zullen kiezen voor de breed opgeleide leerkracht met een bevoegdheid voor het geven van bewegingsonderwijs. Betreffende leerkrachten zullen niet snel kiezen voor een duale baan binnen de BOS-driehoek. Samenwerken binnen de BOS-driehoek, ontplooiën van nieuwe initiatieven zal daardoor een stuk lastiger worden. Wellicht zullen afgestudeerde niveau 4-deelnemers in kwaliteit zelfs meer kunnen betekenen aangezien ze een vierjarige opleiding ge-

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Taken bij de school

richt op sport en bewegen hebben afgerond en daarin ook nadrukkelijk aan opdrachten/projecten hebben gewerkt die betrekking hebben op de BOS-driehoek en de samenhang daarbinnen.

Ten tweede: Vanuit de doelstellingen Alliantie School & Sport (waaronder elke dag bewegen onder deskundige leiding) wordt duidelijk dat dit vraagt om meer inzet van personeel en wel in verschillende functies. Recht doen aan de capaciteiten van de lobos (zie ook het rapport van het LPBO) betekent ze overeenkomstig te waarderen en te positioneren. Alleen dan zullen afgestudeerde BOS-medewerkers een baan als lobos ook daadwerkelijk gaan ambiëren.

Ten derde vraag ik me af of de KVLO-leden in het mbo (ik doel vooral op leden die sportdocent zijn binnen de mbo-opleidingen Sport en Bewegen) zich nog vertegenwoordigd kunnen voelen door deze KVLO.

Dit geldt in nog sterkere mate voor de afgestudeerde SB'ers, bezitters van een diploma mbo niveau 4 en die op grond daarvan als lobos in het primair onderwijs kunnen worden aangesteld en toelaatbaar zijn als lid van de KVLO. In welke mate

probeert de KVLO c.q. het bestuur de belangen van deze groep (potentiële) leden zorgvuldig te behartigen?

Ap te Winkel

Voorzitter Achterban SB
mbo-scholen voor Sport en Bewegen

Antwoord van het hoofdbestuur

Geachte collega's van de Achterban SB,

Het hoofdbestuur heeft de email van uw voorzitter met bijgevoegd artikel ontvangen en besproken in de vergadering van het hoofdbestuur.

Die bespreking leidde tot de volgende opmerkingen:

Het hoofdbestuur betreurt het wanneer uit de formulering in de genoemde 'Eerste pagina' van *Lichamelijke Opvoeding* nr. 9 de conclusie wordt getrokken dat het werk van de collega's in het mbo in een kwaad daglicht wordt gesteld. Het hoofdbestuur weet dat collega's bij de opleidingen SB zich zeer inspannen om hun opleidingen kwaliteitsrijk te maken en dit tevens doen vanuit het belang dat zij hechten aan een goede kwaliteit in bewegingsonderwijs en sport. Ook hebben wij op geen enkele wijze de bijdrage van de afgevaardigde van de Achterban SB bij het tot stand komen van het protocol willen diskwalificeren.

Dit laat onverlet dat er een verschil van mening is over de uitleg van de begrippen zelfstandigheid en verantwoordelijkheid bij het lesgeven in de context van onderwijs; in onze ogen de kernvraag van dit protocol.

Het hoofdbestuur is er daarbij steeds vanuit gegaan dat bewegingsonderwijs op school een belangrijk leervak is dat een gelijkwaardige plaats verdient in het geheel van vakken en leergebieden binnen het curriculum van de school.

Nationaal en internationaal is vastgesteld dat het belang van goed onderwijs en de complexiteit en verantwoordelijkheid van de onderwijstaak vragen om uitvoering door een opgeleide op niveau 5 (in Nederland hbo of WO) van de Europese kwalificatiestructuur.

Deze beide vaststellingen leiden naar ons standpunt dat bewegingsonderwijs gegeven moet worden door een op hbo-niveau opgeleide leraar.

Toen de SB-opleidingen de lobos als variant startten, hebben wij vervolgens bevestigd, dat het in vele situaties van toegevoegde waarde kan zijn wanneer de leraar wordt ondersteund door een leraarondersteuner. Dit blijkt onder meer uit het feit dat bij het beroepscompetentieprofiel van de leraar LO zoals de KVLO dat in 2004 heeft opgesteld ten behoeve van de hbo-opleidingen, een functiekenmerk van de lobos als bijlage is toegevoegd. In het kader van de 'Alliantie School & Sport' hebben wij deze toegevoegde waarde nog eens benadrukt door te pleiten voor beweegteams samengesteld uit mbo- en hbo-opgeleide bewegingsdeskundigen, die samen kunnen werken aan een goed bewegingsaanbod in en rondom de school. Op zich is de hierbij gevolgde redenering overigens niet nieuw, want ook het protocol schoolzwemmen gaat uit van een vergelijkbare taakverdeling.

Op het punt van de voorlichting bevat de tekst een verwijt naar die mbo-opleidingsinstituten die onnauwkeurig zijn geweest in de richting van hun studenten. Wij zijn van mening dat het een ernstige zaak is wanneer jongeren die moeten kiezen voor een opleiding niet kunnen rekenen op de betrouwbare informatie die hen over de opleidingen en het beroepsperspectief wordt verstrekt. Het is deze onduidelijkheid die voor het ministerie van OCW mede aanleiding is geweest de besturenorganisaties te vragen om het protocol op te stellen.

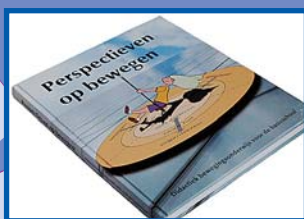
Daar waar in de column wordt gesproken over 'assisteren' bij lessen bewegingsonderwijs is dit gebruikt in de zin van 'ondersteunen' (zoals in de naam lobos staat geschreven). Het is niet de bedoeling geweest te verwijzen naar het assistent-niveau van de kwalificatiestructuur. Dat is immers niveau 2 terwijl de lobos niveau 4 is.

Samenvattend menen wij dat het vastgestelde protocol de transparantie en kwaliteit bij het uitvoeren van bewegingsonderwijs en sport rond de school kan bevorderen. En, gezien de ontwikkelingen rond bewegen in de BOS-driehoek, kansen biedt voor samenwerking en een positionering van zowel de leraar als de leraarondersteuner (BOS-medewerker) in en rond de school van de toekomst.

Het hoofdbestuur van de KVLO stelt het zeer op prijs om met het bestuur van de achterban op korte termijn tot een afspraak te komen voor nader gesprek.

Gert van Driel
Voorzitter KVLO

R ► BOEKEN

PERSPECTIEVEN OP BEWEGEN

Ondertitel: Didactiek bewegingsonderwijs voor de basisschool

ISBN-10: 9081009117

Schrijfgroep Marco van Berkel e.a.

221 blz. harde kaft

Overzichtelijke cd-rom met de zogenaamde *berging* van de hoofdstukken.

Een schrijfgroep van maar liefst tien specialisten op ons vakgebied, die gedurende een aantal jaren intensief hebben samengewerkt om te komen tot deze publicatie. Daar mogen we veel van verwachten. Om daar maar direct antwoord op te geven, die verwachting wordt, wat mij betreft, ten volle waargemaakt. Deze publicatie beschrijft een praktische didactiek voor het bewegingsonderwijs op de basisschool. Dit boek is geschikt voor studenten van ALO-, pabo- en post-hbo-opleidingen. Het kan voor de individuele vakleerkracht een goed hulpmiddel zijn om de eigen praktijkopvattingen te vergelijken met een algemeen didactisch kader en waar mogelijk te bespreken met collega's. Dit kan leiden tot zinvolle, richtinggevendende discussies.

In vijf interessante hoofdstukken nemen de schrijvers ons mee in hun didactische avontuur. Steeds zijn de hoofdstukken gelardeerd met praktijkvoorbeelden (in een andere kleur), hetgeen de leesbaarheid zeer ten goede komt. 'Sanne zegt: bij het schommelen vind ik de wind in mijn haren heel fijn, ik lijk te vliegen'.

Waar nodig wordt gewerkt met *handige schema's, figuren* als 'de leercirkel' en niveauiduidingen dan wel een ezelsbruggetje als *AARDE en SMART*.

Hoofdstuk 1 behandelt de 'Kijk op bewegingsonderwijs'. De eerste 30 bladzijden worden gebruikt voor het waarom, de doelstelling voor het bewegingsonderwijs en het organiseren, optimaliseren en ontplooi- en de zogenaamde VUT (voorbereiden, uitvoeren en terugkijken) op het bewegingsonderwijs. Zoals we van gymnastiekers mogen verwachten, een goede warming-up voor de komende hoofdstukken.

Hoofdstuk 2 is het grootste hoofdstuk en gaat over het organiseren van bewegingssituaties. Hierin wordt duidelijk en gereleerd aan de *dagelijkse praktijk* een schets gegeven van de organisatorische aspecten van de bewegingssituaties. Dit hoofdstuk geeft voor startende docenten een goed overzicht en inzicht in de keuzes die gemaakt kunnen worden door *docenten en leerlingen*.

Hoofdstuk 3 behandelt het optimaliseren van bewegingsactiviteiten. Vanuit de ontwikkeling en optimalisering van de twaalf leerlijnen proberen het beter leren bewegen, in een concentrisch leerproces, te bewerkstelligen. Dus is ook hier aandacht voor de niveauiduidingen en het geven van diverse leerhulp. Hoofdstuk 4 gaat over het ontplooi- en een bewegingsperspectief. De schrijvers vertellen: 'In het spanningsveld tussen het behouden van geluk en het voorkomen van frustraties kan een leerproces beginnen.' In dit hoofdstuk gaat het over 'leerkracht' van de kinderen, het (observeren en begeleiden) van het bewegingsperspectief en het gesprekken voeren met de kinderen. Voor ondergetekende is dit het meest interessante

hoofdstuk en heeft al geleid tot interessante discussies met (vak)collega's.

Hoofdstuk 5 is getiteld de 'Landkaart van het bewegingsonderwijs: didactiek als routeplanner'. In dit afsluitende deel wordt een *zeer sterke metafoor* neergezet. Een metafoor die ook goed binnenkomt bij studenten aan diverse opleidingen. Als de kracht van elke metafoor, worden bepaalde aspecten in het voetlicht gezet, terwijl andere aspecten naar de achtergrond worden gedrukt. In deze metafoor wordt gesproken van een op ontdekkingsreis gaan door het bewegingslandschap. Bepaalde (wenselijke) doelen worden als uitkijktorens in het landschap geplaatst. Ook de drie torens loopt 't, lukt 't en leeft 't komen aan bod. Vanaf één toren is het totale landschap natuurlijk niet te overzien, maar biedt wel een zeer goede mogelijkheid om dit specifieke (onderwijskundige) aspect er uit te lichten.

In mijn eigen praktijk mocht ik ervaren dat, wanneer ik tijdens een ADM (algemene didactiek methodiek)-les drie scheidsrechtersstoelen, (of drie kasten) op een goede observatieplek plaats en de opdracht geef om de 'lukt 't toren' (of een andere) te beklimmen, dan kunnen studenten *overzichtelijk leren reflecteren* op dit specifieke onderdeel. Op deze wijze kan ook de lezer de kloof tussen theorie en praktijk beter herkennen. Een complexe werkelijkheid wordt inzichtelijk en hanteerbaar op deze hoofdstukken.

Wat zullen de schrijvers veel hebben besproken en gediscussieerd, ik denk dat zij daar rijker van zijn geworden. In ieder geval geldt dat voor ondergetekende en de studenten die, via dit boek, betrokken zijn geraakt bij zinvolle discussies. Tot slot nog dit: Publicatiefonds 't Web

schrijft dat de tekenaars, redacteuren en schrijvers op vrijwillige basis hebben meegewerkt. Daar spreekt liefde voor het vak uit. Wij zijn deze schrijversgroep dank verschuldigd.

Ton de Ruijter (docent ALO Amsterdam)

SPORTVERENIGINGEN 2000-2005: STABIELE SPORTVERBANDEN IN TURBULENTE TIJDEN

Jeanine van Kalmthout, Jo Lucassen en Jan Jansens
W.J.M. Mulier Instituut / Arko Sports Media, Den Bosch / Nieuwegein, 2006
Prijs: 21,65

De publicatie is een trendanalyse en geeft kengetallen voor sportverenigingen op basis van de Verenigingsmonitor 2000-2005. De analyse is uitgevoerd in opdracht van NOC*NSF en het Ministerie van VWS. In de inleiding wordt de vraag gesteld of sportverenigingen nog wel toekomst hebben. In de overige hoofdstukken wordt deze vraag beantwoord, door verschillende thema's centraal te stellen. Achtereenvolgens gaat het om: evolutie binnen de sportverenigingen, leden en activiteiten, bestuur en beleid, kader, externe contacten en ondersteuning, financiën en gezondheid en hygiëne. Voor het volgen van de ontwikkelingen van de sportverenigin-

gen in de periode 2000-2005 wordt gebruik gemaakt van een verenigingspanel bestaande uit 300 verenigingen en geldt als een representatieve steekproef (ledental, tak van sport, vestigingsplaats en soort sport) voor de 28.000 verenigingen in Nederland. Deze verenigingen worden regelmatig zowel schriftelijk als telefonisch bevraagd en daarbij gaat het zowel om kaderleden als om sporters. Door het jaarlijks herhalen van dezelfde vragen komen longitudinale ontwikkelingen in beeld. In de rapportage is men vooral op zoek naar duidelijke veran-

deringen tussen 2000-2005 en de situatie van de 'gemiddelde' Nederlander in 2005. Hoewel de toename van het aantal verenigingssporters achterblijft bij de sportdeelname van de totale Nederlandse bevolking kan tevens gesteld worden dat sportverenigingen het goed doen. Hun ledental stijgt licht, in 2005 zijn er meer verenigingen zonder problemen en de problemen met kaderleden en vrijwilligers worden geringer. Meer dan driekwart van de verenigingen werkt met een beleidsplan. In het rapport zijn veel getallen

en percentages terug te vinden. Het is interessant dat in deze publicatie algemene gevoelens worden onderbouwd door cijfers. Nog steeds bestaan de besturen voor het grootste deel uit mannen en dat geldt zelfs voor 90% van de voorzitters. Sportverenigingen tellen nog steeds maar weinig allochtone leden. Het aantal jongeren dat lid is van een sportvereniging wordt niet kleiner, het aantal 40+ neemt toe. Verder blijken sportverenigingen zich goed staande te houden binnen de veranderende samenleving.

Deze trendanalyse geeft een goed beeld van de ontwikkelingen binnen sportverenigingen in de periode na 2000. Door het noemen van veel getallen en percentages krijgt de lezer een helder beeld over de veranderingen. Net als in de samenleving heeft de digitalisering binnen de sportverenigingen een enorme vlucht genomen, terwijl andere zaken nauwelijks lijken te zijn gewijzigd. Het rapport is vlot geschreven en informatief.

Hilde Bax

Vind jij het geven van bewegen & muziek een:

“Mission (Im)possible?”

Kom dan ook naar de cursusdag bewegen&muziek PO/VO

22 januari 2008
9.30 uur tot 16.00 uur
Academie voor sportstudies
Laan van Poot 363
2566 DA Den Haag

Ronde 1: “Feel the music”
Ronde 2: “Music for me, myself and I”
Ronde 3: “Move it”
Ronde 4: “Let’s dance”

U ontvangt na afloop een certificaat van deelname!

Inschrijfgeld: €100,- (incl. lunch)
Inschrijving mogelijk tot 30 november 2007 via:
mission.impossible@live.nl
Vermeld uw naam, adres, telefoonnummer,
email adres en voorkeur voor PO of VO.

Contactnummers: 070-4483209/ 070-4483215

DE HAAGSE
HOGESCHOOL

R ► AFDELINGEN

DRENTHE

Open bestuursvergadering

Datum: 21 november

Tijd: 19.30 uur

Plaats: CSG Dingstede te Meppel

Na de vergadering zullen we ons nog lichamelijk gaan inspannen dus sportkleden mee.

Duke Travel
www.dukettravel.nl

Tel : 0227-549450
Fax : 0227-549465
E-mail : info@dukettravel.nl
Adres : Kluiten 1, 1674 NM

STEDENREIZEN | SPORT / ACTIEF | WINTERSPORT

Vraag: GROEPSREIZENBROCHURE

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?
Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???
Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgouden 20, 2353TA Leiderdorp
servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

De grote **gratis!** catalogus

- Exclusieve producten uitsluitend bij **SPORT-THIEME**
- Meer dan 10.000 artikelen
- 14 dagen teruggave recht
- Lage verzendkosten

Haast **300** pagina's!

Sport-Thieme is lid van de Thuiswinkel-organisatie

Nu bestellen: **0297-807877**

SPORT-THIEME

Schoolsport · Sport in verenigingen · Fitness · Therapie

Sport-Thieme bv · 3641 RP Mijdrecht · www.sport-thieme.nl
Telefoon: 0297-807877 · Fax: 0297-807878 · info@sport-thieme.nl

ACTIE **NIEUW**
bij SIDIJK

Heeft u iets te vieren ...?
Jubileum, Sportdag of Slotfeest

Wij hebben voor u de materialen
SUPERCOOL ... Click & Go !

AIRFUN

Huur nu onze
AIRFUN AANHANGER
met **VIER** artikelen
voor slechts **€ 250**
CLICK & GO

Springkussen of Klimwand
Tumblingbaan of Airvlak
Flikflakker of Creaqbus
Bobslee of Doelschietwand

Bel voor Info: 0348-444879
of bel SIDIJK: 0566-625700

Makkt van bewegen een feest!

R

R ► BEKENDE NEDERLANDERS OVER LO

INTERVIEW MET ERIC BRAAMHAAR

We kennen hem als topscheidsrechter in de eredivisie voetbal en woont in het dorpje Enter in Twente. Hij juichte opzichtig na de 1-5 van Kenneth Perez tijdens de wedstrijd PSV-Ajax in maart dit jaar. Braamhaar gaf hiervoor als verklaring dat hij het 'kicken' vond dat de voordeelregel die hij had toegepast, goed was uitgevallen. In het dagelijks leven is hij tegenwoordig medewerker aan het Masterplan arbitrage van de KNVB. Door: Hans Dijkhoff

Terwijl op de achtergrond zijn dochttertje van twee duidelijk hoorbaar is, stel ik Eric Braamhaar enkele vragen.

Vertelt u eens over uw schooljaren

'Leren was niet mijn favoriete hobby, dus ging ik na de lagere school naar de lts waar ik de schildersopleiding deed. Wel iets heel anders dan wat ik nu aan het doen ben. Het enige leuke vak voor mij was gym en dat deed ik dan ook graag.'

Wat was uw favoriete onderdeel?

'Alles wat met een bal te maken heeft, had mijn voorkeur. Nu nog trouwens. Ik zat in een klas met veel jongens die ook van wanten wisten. We deden veel aan volleybal en basketbal en ook voetbal natuurlijk. Het kon er soms ruig aan toe gaan.'

Wat doet u naast fluiten nog aan sport?

'De schuur bij mijn huis heb ik omgebouwd en een deel daarvan is ingericht als een soort fitnessruimte. Daar breng ik regelmatig de nodige tijd door. In het voorjaar en de zomer stap ik met een stel kameraden op de racefiets. We trappen meestal op zaterdag zo'n 120 km weg. En denk maar niet dat het een oude mannen toerclubje is, het is flink doortrappen.'

Wat vindt u het belang van bewegen op school?

'Toen ik vroeger uit school kwam, gooide ik mijn tas in de hoek om vervolgens weer naar buiten te gaan om te spelen. Gelukkig zie ik dat ook bij mijn dochter van acht die

komt thuis en gaat voetballen in de wei tot ze wordt binnengeroepen. Echter er zijn steeds meer jeugdigen die thuiskomen en achter de computer duiken. De school is dan zo'n beetje de enige plek waar wordt bewogen. Tja er zijn er natuurlijk die op een vereniging zitten, maar een uurtje trainen en een uurtje spelen is ook te weinig. Maar beter iets dan niets.'

FOTO: INTERNET

FOTO: MAARTEN MASSINK

Hoe ziet u de rol van de leerlingen tegenwoordig?

‘Als ik dat vergelijk met mijn eigen schooltijd is er wel veel veranderd. Wij waren gewend om wat ons werd opgedragen uit te voeren. Al te veel erover vragen deed je niet. Als je nu ziet hoe mondig de leerlingen zijn, dan kun je je voorstellen dat het soms niet makkelijk is voor de docent. Aan de andere kant zijn leerlingen ook weer zeer zelfstandig in staat om zelf dingen uit te voeren en dat maakt het dan weer makkelijker. Het gaat verder dan alleen bewegen.’

In het kader van uw werk komt u ook op scholen. Wat is het doel daarvan?

‘Mijn werk voor de KNVB is het promoten van het scheidsrechteren. Er is een masterplan gemaakt om de terugloop van het aantal scheidsrechters tegen te gaan. Wie ervoor kiest om scheidsrechter te worden, krijgt begeleiding. Leidinggeven staat voor velen tegenwoordig niet op de eerste plaats. Je moet er echt de uitdaging in zien. Met onze workshops laten we leerlingen zien dat het een mooi beroep is. Daarom gaan we naar de scholen. En als je dan ziet dat leerlingen anderhalf uur geboeid blijven is dat mooi. Dat komt natuurlijk ook omdat iedereen in Nederland wel een mening heeft over voetbal en die wil laten horen.’

Hoe ervaart u het contact met de leerlingen?

‘Zeer prettig kan ik zeggen. Wat ik al zei, ze hebben de tong op de juiste plaats. Ze reageren op wat je vertelt. Zo wordt het behoorlijk interactief. Eén van de leerlingen was ook al scheidsrechter en corrigeerde mij omdat ik volgens hem een spelregel niet conform de 17 spelregels uitlegde, hij had op dat moment de hele groep op zijn hand. Ik zei hem dat dit een regel 18 was. Hij zei: ‘Die ken ik niet’. Ik vertelde hem dat alle goede scheidsrechters deze regel in hun pakket hadden, de jongen vroeg mij naar de naam van deze regel, ik zei: ‘weten waar goochem woont’ zonder te marchanderen, hij antwoordde: ‘dat is misschien wel de belangrijkste regel ik neem hem direct op in mijn bestand’.’

Wat wilt u nog kwijt?

‘Als je iets echt wilt dan kan je dat lukken. Als je ziet waar ik vandaan kom en waar ik nu sta, dan kan ik zeggen dat ik een hele positieve ontwikkeling heb doorgemaakt. Ook al heb ik maar op de lts gezeten, ik reis door heel Europa en kom op mooie plekken. Dat allemaal omdat ik de drive had om hogerop te komen. Dat je daarvoor moet knokken is helemaal niet erg. Het komt je in je latere carrière ook van pas.’

TWEEJAARLIJKSE CONFERENTIE BEWE

Het Platform Bewegen en sport MBO organiseert samen met de KVLO, Hogeschool van Amsterdam/ALO en de MBO Raad op 24 januari 2008 de landelijke studiedag voor de sector Beroepsonderwijs en Volwassenen educatie. Naast visies van prominente Nederlanders op de plaats van Bewegen en sport in de beroepsopleidingen zijn er 16 workshops die een indruk geven van de wijze waarop binnen het mbo bewegen en sport nu wordt ingevuld.

Thema: *'Vormgeven aan bewegen en sport in het mbo'*

Wanneer: 24 januari 2008

Waar: ALO, Amsterdam

De organisatie hoopt met dit thema u een zinvolle denken doetag te kunnen bieden, waarin u zowel op theoretisch als op praktisch niveau ervaringen kunt opdoen en uitwisselen.

Dagindeling

Na de opening door de dagvoorzitter Bernard Fransen wordt de keynote-speech verzorgd door prof. Micha de Winter, hoogleraar pedagogiek Universiteit Utrecht. Vervolgens neemt Marko Koers, atleet en deelnemer aan drie Olympische Spelen, ons mee naar de waarde van bewegen in het licht van voorbereiding op een beroep. Daarna kunt u starten met één van de 16 workshops. Er zijn twee workshoprondes. De workshops worden voor een deel verzorgd door de scholen die in het kader van het project Sprintpremies het afgelopen jaar programma's voor bewegen hebben voorbereid.

Aan het eind van de dag zal traditiegetrouw een sport-BN'er de deelnemers uitdagen om in de eigen school aan de slag te gaan met de nieuw verworven kennis en ervaringen. Dit keer is dat Joop Albeda, voorzitter van NLCoach en technisch directeur van de Nevobo. Gedurende de dag is er voldoende gelegenheid om stands te bezoeken. De dag wordt afgesloten met een netwerkborrel.

Programma

- 09.30 - 09.50 uur Registratie en ontvangst.
- 09.50 - 10.00 uur Opening door dagvoorzitter Bernard Fransen en welkom door Cees Vervoorn, directeur ALO Amsterdam.
- 10.00 - 10.45 uur Keynote speech prof. Mischa de Winter, hoogleraar pedagogiek Universiteit van Amsterdam.
- 10.45 - 11.30 uur Presentatie Marko Koers : bewegen in perspectief van vitaal werknemerschap.

11.30 - 11.45 uur Resultaten sprintpremieprojecten, toelichting door projectleider Hans van Egdom.

12.00 - 13.15 uur Workshopronde 1.

13.15 - 14.00 uur Lunch.

14.00 - 15.15 uur Workshopronde 2.

15.15 - 15.30 uur Theepauze.

15.30 - 16.00 uur Uitsmijter door Joop Albeda.

16.00 - 17.00 uur Netwerkborrel.

Inschrijving

Het inschrijfformulier kan worden gedownload van de website van de KVLO. Indeling geschiedt op volgorde van binnenkomst. Uiterste inschrijfdatum is 15 december 2007. Begin januari ontvangt u een inschrijvingsbewijs met programma en routebeschrijving. Verdere informatie en inschrijving uitsluitend via www.kvlostudiedagen.nl of tel.: 030 693 7677 (Astrid van der Linden).

LANDELIJKE STUDIEDAG VOORTGEZET ONDERWIJS DEN HAAG

Thema: *Leren 'sporten en bewegen': kan het beter?*

Wanneer: 7 februari 2008

Waar: Halo, Den Haag

Uit recent onderzoek blijkt dat in onze vakwereld verschillend tegen 'leren tijdens de lessen LO' aan wordt gekeken. Wat is nu de essentie van ons vak en hoe kan ik dat in een kwalitatief goed programma vormgeven? Voldoen mijn dagelijkse lessen aan die standaard en is mijn programma nog 'up-to-date'? Vragen die een professional zich regelmatig moet blijven stellen.

Op de studiedag willen wij u uitnodigen met ons over deze vragen mee te denken.

U kunt op deze dag vele ideeën opdoen over hoe dat ook in uw situatie misschien beter kan en hoe we meer uit onze lessen kunnen halen. Door middel van praktijkvoorbeelden en theoretische reflectie op de praktijk willen wij u hulp bieden bij het ontwerpen van krachtige leerroutes voor het beter leren 'sporten en bewegen' op school.

Informatie en inschrijving uitsluitend via www.kvlostudiedagen.nl

IE BEWEGEN EN SPORT MBO

SCHOOL EN SPORT PLAZA'S

Voor dit najaar staan de volgende School & Sport Plaza's op het programma, steeds van 14.00 - 17.30 uur.

Woensdag 21 november - regio Zuid

Woensdag 12 december - regio Noord

Woensdag 19 december - regio Midden

Voor meer informatie en inschrijving www.sport.nl of www.alliantie-schoolensport.nl.

U kunt ook contact opnemen met het congressecretariaat via 030 602 80 95 of academiesbm@arko.nl

THOMAS ORIENTATIEDAG

Wanneer: 14 december 2007

Waar: Fontys Sporthogeschool, Tilburg

Informatie: LO 12/'07 of www.thomas-kvlo.nl

KVLO .nl

Inloggen op MijnKVLO (het ledendo-mein met veel praktijkinformatie) kunt u met uw lidnummer (het zescijferig lidmaatschapsnummer is achter de regel KVLO, *Lichamelijke Opvoeding* op de verpakking van uw vakblad te vinden) en het algemene wachtwoord 'kvlo' (kleine letters zonder aanhalingstekens!).

Meer dan 4000 collega-leden ontvangen een aantal keer per maand de *email-nieuwsbrief*.

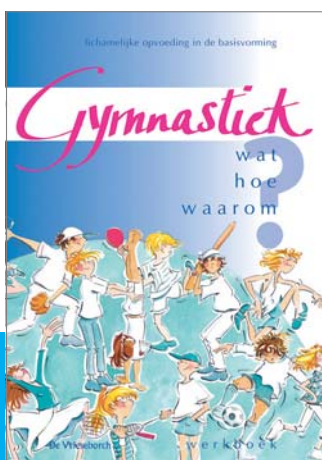
Wilt u ook frequent op de hoogte gehouden worden van alle ontwikkelingen? Eerst inloggen en dan naar <http://www.kvlo.nl/sf.mcgi?537> surfen om u op te geven! Opzeggen kan hier ook!

Alle informatie over de KVLO *studiedagen* is nu te vinden via www.kvlostudiedagen.nl.

Correspondentie: hjalmar.zoetewei@kvlo.nl

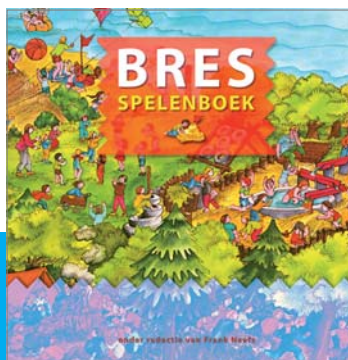
ADVERTENTIE

De klassiekers voor het bewegingsonderwijs

GYMNASTIEK, WAT, HOE, WAAROM

Dit boek ondersteunt de leerlingen in het begrijpen van het hoe, wat en waarom van gymnastiek.
Prijs: € 13,95 • ISBN 978 90 6076 533 3

BRES SPELENBOEK

Het boek voor het leiden en begeleiden van sportieve, recreatieve activiteiten.
Prijs: € 25,00 • ISBN 978 90 6076 506 7

BASISDOCUMENT BEWEGINGS ONDERWIJS

Een onmisbaar boek voor de vakleerkrachten in het basisonderwijs en studenten in opleiding. Met uitwerking van twaalf leerlijnen.
Prijs: € 52,50 • ISBN 978 90 7233 536 4

Alle boeken zijn verkrijgbaar bij boekhandel en warenhuis

inclusief CD-rom!

www.tirion.nl

DE VRIESEBORCH

EVALUATIE LEERGANG BEWEGINGSONDERWIJS PABO

Begin november is het eindrapport over de evaluatie van de leergang Pabo verschenen. Uit alle onderliggende onderzoeken blijkt dat een overgrote meerderheid van de respondenten van mening is dat de leergang een forse kwaliteitsimpuls betekent voor bewegingsonderwijs. De effecten zijn nu nog niet meetbaar omdat de eerste 750 breed bevoegde groepsleraren net afgestudeerd zijn. Het betreft een zwaar traject met veel contacturen, maar studenten en alumni vinden de investering in tijd en geld over het algemeen de moeite waard en ervaren het niet als een hindernis om de opleiding te gaan volgen. Het grootste deel van de studenten is bereid een deel van de kosten zelf te betalen. Ook driekwart van de Pabo's waardeert de studiebelasting als passend in relatie tot de beoogde kwaliteitsverbetering. Dit komt ook uit een negental diepte-interviews. De meeste cursisten geven aan dat ervaring als groepsleerkracht nodig is om de leergang goed te kunnen volgen. Dit pleit voor realisering in een (deels) postinitieel traject. Knelpunten worden vooral door de scholen genoemd. Het gaat dan om organisatorische en roosterproblemen, de zware opgave voor beginnende leraren, de claim in tijd en geld. Op de helft van de scholen speelt het breed bevoegd zijn een grote rol. Opvallend is dat 50% van de studenten alleen aan de eigen klas bewegingsonderwijs wil geven en niet als een soort vakleeraar wil werken. De vraag rijst of deze investering dat waard is en of het arbeidsmarktperspectief niet de boventoon voert. Veel scholen blijken voorkeur te geven aan een vakleeraar (ALO). De politiek is nu aan zet. Naar de mening van het hoofdbestuur is er geen reden voor fundamentele wijzigingen. Er is wel veel meer investering nodig in voorlichting, implementatie en in samenwerking met ALO's.

DE KRACHT VAN SPORT

Dat is de titel van de beleidsbrief die staatssecretaris van VWS, Jet Bussemaker, op 17 oktober naar de Tweede Kamer zond. De Koersbrief brede scholen, sport en cultuur wordt met een structurele rijksbijdrage onderbouwd. Deze moet in 2012 oplopen tot 28,3 miljoen VWS (de helft is ombuiging vrijval van BOS-gelden) en 18,8 mil-

joen OCW. In 2008 stelt de regering 10 miljoen extra beschikbaar voor het PO en VO. Voor 2009 en latere jaren is nog eens 10 miljoen gereserveerd. Gemeenten zullen, conform het VNG bestuursakkoord 'Samen aan de slag' in 2012 in totaal 24,3 miljoen inzetten voor de impuls brede scholen. Komt staatssecretaris Dijkema van OCW met een beleidsbrief: De kracht van onderwijs? Wie versterkt wie, met wat en waarom? Wie worden die 2500 combifunctionarissen? Wat de KVLO betreft worden het veel hbo- (niveau 5) opgeleide vakleraren en mbo- (niveau 4) opgeleide BOS-medewerkers die hun expertise inzetten voor een dagelijks kwaliteitsvol aanbod in bewegingsonderwijs en sport op school.

INVENTARISATIE UREN LO IN HET VO

De via onze digitale nieuwsbrief uitgezette inventarisatie naar de stand van zaken rond de uren LO in het VO leverde tot nu toe 78 reacties op. Op 63 scholen is het aantal uren LO gelijk aan de situatie op 1 augustus 2005, op zeven scholen zijn er minder uren en op acht scholen meer uren. De redenen voor vermindering en vermeerdering zijn divers. Bij vermeerdering wordt vaak de 1040 uur genoemd en de verplichting van LO in de examenklassen. Deze reacties laten geen verontrustend beeld zien en geven geen aanleiding tot politieke vragen. Mocht u alsnog willen reageren dan kan dat. Wij krijgen graag een vollediger beeld. Voor nadere info zie onze website.

EUPEA FORUM GENT

Van 18 tot 20 oktober vond het EUPEA Forum in Gent plaats. 'EUPEA is a non-profit making professional organisation of national PE associations, which promotes PE in Europe by working with appropriate governmental and nongovernmental organisations and individual experts and professionals.' De KVLO is lid van EUPEA. Gert van Driel is lid van 'the board of EUPEA'. Er waren 23 landen met 45 mensen vertegenwoordigd. Besloten is dat EUPEA zich aansluit bij een UN-initiatief om te komen tot een World Sports Alliance (WSA). Tevens zijn de ontwikkelingen in de verschillende landen besproken. De uren LO in het VO zijn in alle landen gegarandeerd op minimaal twee uur. Er is in veel landen discussie over school en sport, zowel in kansen als in bedreigingen. Volgend jaar zal dit thema veel aandacht krijgen binnen EUPEA, mede door het witboek Sport van de Europese commissie. Zie: www.eupea.com

KBBLO 100 JAAR

Onze Belgische zusterorganisatie de KBBLO, met de BVLO als Vlaamse tak, viert dit jaar haar 100-jarig bestaan. Tijdens de academische zitting op 20 oktober heeft Gert van Driel aan BVLO-voorzitter Eric de Boever een herdenkingsbeeldje aangeboden.

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De jongste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic ®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in alle zaaldelen door akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn BV
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

Al 40 jaar gespecialiseerd in nieuwbouw & onderhoud

Groepsreizen voor scholen en bedrijven

Maatwerk
www.grevink.nl
in wintersport

klik op "aktie" voor de nieuwste aanbiedingen.
Verstuur uw offerteaanvraag via de homepage

Voor een offerte of brochure bel:

Tel: 0341-460180

Fax: 0341-431888

Email info@grevink.nl

Brezo Kampen

levert / bedrukt / borduurt

sportkleding
sweaters / t-shirts

met uw schoollogo

Haatlanderijk 22, 8263 AR Kampen

Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91

E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

**Mijn beweegreden:
kostenbeheersing**

Iedereen die verantwoordelijk is voor sport- en speeltoestellen wil grip houden op de kosten. En wie daarbij niets aan het toeval wil overlaten vertrouwt op Nijha.

Want naast de zekerheid van duurzame sport- en speeltoestellen geven wij handreikingen om budgettair te kunnen sturen en onnodige financiële risico's te vermijden. Tel daar onze onderhoudsarme materialen en levensduur verlengende technieken bij op en de conclusie is duidelijk: als het om kostenbeheersing gaat weten wij wat er speelt. Wat is uw beweegreden om voor Nijha te kiezen? Nijha. Voor sporttoestellen, speeltoestellen en spel materiaal. Postbus 3, 7240 AA Lochem, tel. (0573) 28 85 55, fax (0573) 25 45 54, info@nijha.nl, www.nijha.nl

Descol sportvloeren

Pulastic sportvloeren Voor eersteklas gymnastiekonderwijs

Gymnastiekonderwijs is een belangrijk onderdeel op elke school. Bewegen is goed voor iedereen en je kunt er dan ook niet vroeg genoeg mee beginnen. Zeker als u uw leerlingen laat gymmen op een Pulastic sportvloer van marktleider Descol. Pulastic sportvloersystemen voldoen namelijk als geen ander aan de allerhoogste eisen op het gebied van comfort, veiligheid en kwaliteit.

De sportvloer die bij u past

Peuters en kleuters gymmen vaak in speellokken, terwijl basisscholen en het voortgezet onderwijs gebruik maken van gymzalen, sportzalen en sporthallen die ook voor andere activiteiten worden gebruikt. Bij uw keuze voor de juiste sportvloer is het dan ook goed te weten dat niet zomaar elke vloer geschikt is voor het gymnastiekonderwijs. Descol adviseert u graag in uw keuze voor het sportvloer-systeem dat naadloos aansluit bij uw wensen, toepassingseisen en budget.

Kwaliteit en veiligheid

Descol levert een breed scala aan multifunctionele sportvloeren die elk hun eigen specifieke voordelen en mogelijkheden bieden. De uitermate slijtvaste topcoating zorgt voor een lange levensduur van de vloeren en dus lage onderhouds- cq afschrijvingskosten. Deze coating is in tal van kleuren leverbaar en biedt een optimale balans tussen stroefheid en glijvermogen.

Onderhoudscontract

Uw Pulastic sportvloer kan tegen een stootje. Toch is het goed om geregeld de staat van de vloer te controleren. Descol verzorgt dat graag. Eenmaal per jaar inspecteren we uw sportvloer op beschadigingen, veerkracht, stroefheid, oppervlaktehardheid en de staat van de belijningen. Onderhouds- en reparatiewerkzaamheden worden desgewenst direct uitgevoerd, waarbij tevens indien gewenst een reinigingsadvies wordt gegeven. Een groeiend besef van aansprakelijkheidsstelling doet de belangstelling voor onderhoud toenemen. Als u geen concessies aan de kwaliteit en veiligheid van uw sportvloer wilt doen, dan biedt een onderhoudscontract uitkomst.

Gecertificeerde garantie

De door Descol geproduceerde en geïnstalleerde sportvloersystemen vallen onder de door KEMA-Arnhem gecertificeerde kwaliteitssystemen, overeenkomstig de eisen van NEN-ISO 9001 en NEN-ISO 14001. Een extra garantie voor u dat Descol en haar producten aan de allerhoogste eisen voldoen. Daarnaast voldoen Pulastic sportvloeren aan het ISA sportkeurmerk in zowel klasse 1, 2 en 3 van het NOC/NSF.

Meer weten?

Bel 0570 85 42 51 of kijk op www.descol.nl en ontdek, dat Pulastic sportvloeren de veilige basis vormen voor eersteklas gymnastiekonderwijs op elke school.

B.V. Descol Kunststof Chemie

Duurstedeweg 33007, Postbus 420, 7400 AK Deventer

Tel: 0570 62 07 44, Fax: 0570 60 84 93, Internet: www.descol.nl

PULASTIC®